

Kompetansesenter rus - Bergen
Avdeling for Rusmedisin, Helse-Bergen
Else Kristin Utne Berg, Ishak Celik
og Birthe Møgster

FØØRE VAR

RUSTRENDER
I BERGEN
02/23

Hovedfunn

- Stabil trend i bruk av amfetamin
- Økende trend i bruk og tilgjengelighet på kokain
- Økende trend i bruk og tilgjengelighet på cannabis
- Stabil trend i bruk og tilgjengelighet på anabole virkestoffer

Kompetansesenter rus - region vest Bergen er ett av syv regionale kompetansesentra innen rusfeltet i Norge, med regionalt ansvar for Vestland fylke.

Arbeidsområder er innenfor folkehelse, forebygging, tidlig intervensjon og styrking av kompetanse i arbeid med rusmiddelavhengige. Kompetansesenteret bistår med kunnskapsformidling, råd og veiledning, kurs/konferanser, erfaringsutveksling og prosjektutvikling.

KORUS Bergen

Heftets tittel:
Føre Var – 02/23

Forfattere: Else Kristin Utne Berg, Ishak Celik og Birthe Møgster.

ISSN 1504 – 7741
KORUS Bergen

Kompetansesenter rus - Bergen
Kanalveien 5
5056 Bergen

Telefon: 55 97 01 00
Område: Vestland
Hjemmeside: <https://korus.no/bergen>
Facebook: www.facebook.com/KorusBergen

Helsedirektoratet finansierer kompetansesenterets virksomhet.

Layout: Oscar Holcroft

Foto forside: UXBAL

Forord

KORUS Bergen har nå hvert halvår i 21 år overvåket og rapportert om tilgang på, bruk av og interesse knyttet til rusmidler i Bergen. Dette er rapport nr. 42 i rekken.

Gjennom rapportene og formidlingen av rusmiddeltrender har Føre Var bidratt med kunnskap om utviklingen av rusmiddeltrender og konsekvenser av rusmiddelbruk i Bergen over et langt tidsforløp. Resultatene fra Føre Var formidles og rapporteres i en rekke faglige fora særlig lokalt og nasjonalt, men også internasjonalt. Særlig de siste årene har det vært økende interesse for data fra Føre Var, og sammen med både temaet rusmiddelforebygging og overdoseforebyggende arbeid ser rusmiddeltrendrapportering ut til å være nyttig og interessant både for kommuner og spesialisthelsetjeneste. Kunnskapen bidrar til en omforent forståelse av rusmiddelsituasjonen lokalt. En slik rapportering er ganske unik i norsk sammenheng.

Å samles omkring en felles forståelse av rusmiddelbruken og rusutviklingen gir en unik mulighet til å anvende kunnskapen i lokal planlegging og til utvikling og iverksetting av tiltak. Sammen med andre kunnskapskilder bidrar den også til oversiktsbildet i folkehelsearbeidet.

Føre Var, eller Bergen Earlier Warning System (BEWS), er også godt kjent internasjonalt, og EMCDDA anvender kunnskapen om trendforskning i europeisk sammenheng.

KORUS Bergen ønsker å takke alle informanter, ansatte og samarbeidspartnere som fremdeles bidrar med kunnskap og som gjør Føre Var-rapporteringen mulig. Særlig ønsker vi å takke Utekontakten i Bergen, som også bistår Føre Var-teamet med å samle inn data.

Bergen, 13. desember 2023



Christian Ohldieck
Avdelingsdirektør, Avdeling for rusmedisin,
Helse-Bergen



Solveig Storbækken
Senterleder KORUS, Avdeling for rusmedisin,
Helse-Bergen

Innhold

FØRE VAR – HØST 2023 5

ALKOHOL 11

HALLUSINOGENE RUSMIDLER 16

Cannabis **16**

Syntetiske cannabinoider/syntetisk cannabis **18**

LSD **19**

Fleinsopp/philosybesopper **20**

SENTRALSTIMULERENDE RUSMIDLER 22

Amfetamin/metamfetamin **22**

Kokain **24**

Ecstasy/MDMA **25**

OPIOIDER 27

Heroin **28**

Metadon **29**

Subutex/Buprenorfin (Subutex, Buprenorphine) **30**

Dolcontin **31**

Andre opioider **32**

ANDRE MEDIKAMENTER OG SYNTETISKE STOFFER 33

Anabole virkestoffer **33**

GHB/GBL **35**

Benzodiazepiner og Lyrica **36**

Rohypnol **37**

Xanor **37**

Diazepam (Valium/Stesolid/Vival) **38**

Rivotril **39**

Lyrica **40**

Benzodiazepiner uspesifisert **41**

KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK 42

APPENDIKS 46

APPENDIKS 1 – ANALYSETABELLER **46**

APPENDIKS 2 – METODISKE BEGRENSNINGER – SEKUNDÆRDATA **49**

APPENDIKS 3 – DATAKILDER SOM BRUKES I FØRE VAR **50**

Føre Var – HØST 2023

Hva er Føre Var?

Kompetansesenter rus Bergen (KORUS Bergen), Avdeling for Rusmedisin i Helse Bergen, har siden våren 2002 utviklet og drevet et system for overvåkning av rusmiddeltrender – Føre Var. Systemet har som målsetting å identifisere, overvåke og rapportere trender i tilgjengelighet og bruk av rusmidler i Bergen. Denne utgaven av Føre Var viser rusmiddeltrender i Bergen fra 2002 til 2023, samt tendenser for de siste seks månedene (april – september 2023).

Føre Var sitt samarbeid med ulike instanser, organisasjoner og enkeltpersoner i Bergen gjør det mulig å innhente lokale data om tilgjengelighet og bruk av rusmidler. På bakgrunn av disse opplysningene utarbeides det en rapport som distribueres til politikere, fagpersoner innen blant annet kommune og spesialisthelsetjeneste, forskere og andre som er interesserte i eller arbeider med rusproblematikk.

Hvorfor Føre Var?

Det finnes mye kunnskap om den lokale rusmiddelsituasjonen hos enkeltpersoner og instanser, men ofte er informasjonen lite organisert og blir isolert der den er. Føre Var innhenter, sammenfatter og analyserer slike data. Systemet er tidlig ute og formidler siste nytt om rusmiddeltrender, for å gi politikere og fagpersoner mulighet til å iverksette effektive og kunnskapsbaserte tiltak.

Framgangsmåte

Rapporten baseres på kvalitative og kvantitative rusrelaterede kilder, som bidrar til å gi et pålitelig bilde av rusmiddelbruk i Bergen (Mounteney, 2009). Kildene som benyttes er:

- 35 statistiske kilder som inkluderer salgstall for alkohol og medikamenter, behandlingsdata, data fra hjelpetelefoner og statistikker fra politi, tolletat, Helse-Bergen og Oslo Universitetssykehus (OUS)
- 11 mediekilder som inkluderer internettsider, ungdoms- og trendmagasiner, lokalaviser og fagblader.
- Spørreskjema til trendpanel og nøkkelpersoner i skole.
- Fokusgrupper

Kriminalomsorgen – fengslene - (Bergen Fengsel og Bjørgvin Fengsel) har denne gangen særskilt meldt at det er usikkerhet knyttet til noen av dataene grunnet kapasitet og ressurser til å fokusere på rusmiddelbruk i fengselet. Særlig kan det se ut til at dette gjelder innholdet i noen beslag av tabletter.

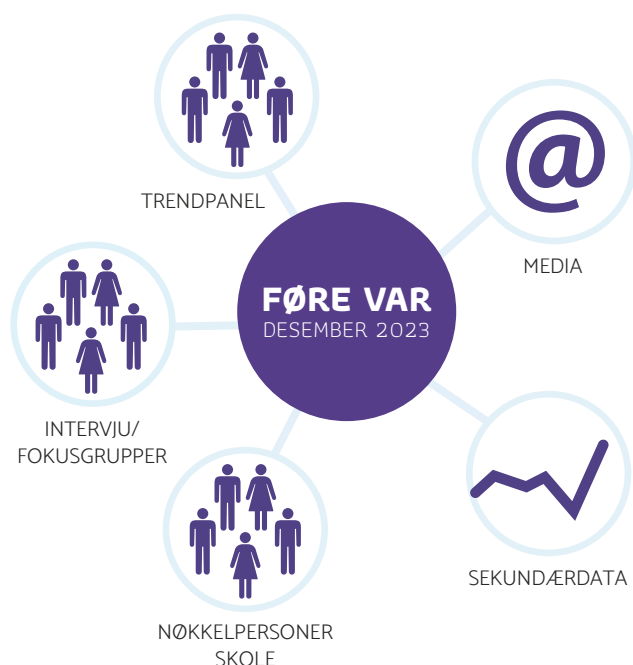
Informanter

Trendpanel: Denne gangen har 30 informanter bidratt i et anonymisert trendpanel, der alle er valgt ut på bakgrunn av sin ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. Informantene deles inn i hovedgruppene «Det generelle samfunn», «Uteliv» og «Risikomiljø/etablerte rusmiljø». Panelet er bredt sammensatt og består av fagfolk, rusmiddelbrukere, generell ungdom, studenter og personer med god kjennskap til ulike utelivs- og ungdomskulturer, som ansatte i utelivsbransjen og gjester på utesteder. Informantene har blitt intervjuet eller de besvarer et spørreskjema hver sjettede måned.

Nøkkelpersoner i skole (tidligere Kjentmenn): 7 nøkkelpersoner ansatt ved ungdomsskoler i Bergen har bidratt ved å besvare et spørreskjema. Dette er personer som observerer og har kjennskap til rusmiddelbruk blant ungdomsskoleelever i Bergen kommune. Dette kan være rådgivere, inspektører, lærere eller helsesøstre ved ungdomsskoler. Deres rapporter er ikke et uttrykk for rusmiddelbruk i den generelle elevmassen i ungdomsskolen, men blant de elevene det er knyttet særskilt bekymring til.

Fokusgrupper: Det er gjennomført fire fokusgruppeintervjuer av personer som har nær tilknytning til ulike miljø hvor det brukes rusmidler eller som selv bruker rusmidler.

Bildet av rusmiddeltrender i Bergen som presenteres i denne rapporten er basert på kilder som vist i illustrasjonen nedenfor.



Presentasjon av funn

Føre Var presenterer funn relatert til de ulike rusmidlene på følgende måte:

- Illustrasjoner av trender gjennom 21 år (2002 - 2023). Her brukes en samlet skår, aggregert differanse¹.
- Tendenser for de siste seks månedene, som dekker tidsrommet 1. april - 30. september 2023. Disse blir forklart ved at den aggregerte differansen deles opp i bruk-, tilgjengelighet- og interesseindikatorer.
- Beskrivelse av endringer som de ulike kildene har rapportert den siste perioden, sammenlignet med perioden før.

Data fra det siste halvåret 1. april – 30. september 2023, sammenlignes i hovedsak med data fra forrige halvårsperiode som var 1. oktober 2022 – 31. mars 2023. Samtidig er det kjent at noen data (alkoholsalg og kjøring i ruspåvirket tilstand) har store sesongsvingninger, og disse dataene blir derfor sammenlignet med tilsvarende periode året før.

Manual – Føre Var: Kartlegging av rusmiddeltrender

I 2008 ble det utarbeidet en manual, Føre Var: Kartlegging av rustrender. Denne er rettet til instanser eller kommuner som ønsker å etablere et system for å overvåke lokale rusmiddeltrender. KORUS vest Bergen tilbyr opplæring og veiledning i bruk av metoden. For mer informasjon, kontakt: KORUS vest Bergen på KORUS@helse-bergen.no

1 Se appendiks 1, side 46.

KOMMENTAR HØST 2023

Cannabis er det illegale rusmiddelet som er mest brukt både i Norge og resten av Europa, og Føre Var rapporterer denne gangen om en økende trend både når det gjelder bruk og tilgjengelighet. Det er først og fremst hasj som er tilgjengelig og som brukes. Svært få rapporterer om utstrakt bruk av «edibles» - spiselige produkter som er tilsatt THC, det rustløsende stoffet i cannabis-produkter. Derimot er det noen flere enn tidligere som nevner vaping av hasj. Mange av informantene i Føre Var oppgir at bruk av cannabis nå skjer langt mer åpenlyst, og at det er stor aksept bruk av cannabis i mange miljøer – også ungdomsmiljøer.

Et annet funn som Føre Var rapporterer denne høsten er en stabil trend både i bruk av amfetamin og bruk av og tilgjengelighet på anabole virkestoffer. Når det gjelder amfetamin så er det fremdeles først og fremst et rusmiddel som brukes i gruppen «risiko/etablert rusmiljø», og i mindre grad i gruppen som tilhører «utelivsarenaen». Anabole steroider brukes ofte for å få en vel trent kropp og å bygge muskler, og forbindes gjerne med miljøer hvor det trenes mye. Flere av informantene i denne Føre Var-rapporten har nevnt bruk av «dopingmidler» eller «boler», først og fremst i gruppen «risiko/etablert rusmiljø». I disse miljøene er bruk av anabole steroider en måte å kompensere for langvarig rusmiddelbruk og bygge opp kroppen. Steroideprosjektet gikk tidligere i høst ut og informerte om en økning i antall henvendelser fra unge som ønsker informasjon om bivirkninger og uønskede konsekvenser etter bruk av anabole steroider. Samtidig etterlyste de mer helsekompetanse rundt bruk av anabole steroider fordi brukerne av anabole steroider ofte henter kunnskap og informasjon fra det de selv oppfatter som pålitelige kilder, men hvor informasjonen er feilaktig.

Kunnskap om rusmidler og rusmiddelbruk (eller manglende sådan) har ellers vært en del av den offentlige debatten i året som gikk også på andre områder. Særlig var russen et talerør for behovet for riktig informasjon og relevant kunnskap. Faktabasert kunnskap er viktig, både for å kunne ta kvalifiserte valg på individnivå, men også for å forebygge rusmiddelbruk og avhengighet. I 2024 kommer det en ny forebyggings- og behandlingsreform, og det er forventninger om at denne både vil initiere til og prioritere innsatser som bygger på et oppdatert kunnskapsgrunnlag når det gjelder fremtidens forebyggingsstrategier.

Kokaintrenden har vært jevnt økende de siste 10-12 årene. Mens kokain tidligere var et rusmiddel som hovedsakelig ble brukt av få og ble regnet som mer eksklusivt, blir det nå rapportert som et rusmiddel som brukes i de fleste lag av befolkningen, dog fremdeles først og fremst blant de som fester mye og har et høyt alkoholforbruk. Opplevelsen av at «alle» bruker kokain er fremtredende, også mange av informantene i Føre Var rapporterer dette. Sammen med slike fortellinger og store beslag av kokain er det lett å sitte igjen med et slikt inntrykk. Føre Var data fra rusmiddelanalyser tatt ved kjøring i påvirket tilstand og antallet som søker seg inn i behandling med en kokainavhengighet viser en sterk økning. Tall fra FHI viser at det de siste 10 årene har det vært en dobling av antallet unge voksne som har brukt kokain siste 12 måneder periode, men er det fremdeles rundt 95% som ikke har gjort det. Funns i forskning på kokainbruk i utelivet, beskriver at normaliseringen skjer innen «sosiale lommer», der man bruker kokain i grupper og at det kan være vanskelig å delta sosialt uten å bruke selv.

Sniffing er fremdeles den vanligste måten å innta kokain på, men i økende grad rapporteres det at kokain også røykes. For første gang har Føre Var denne høsten tydelige funn på at kokain omdannes til «crack» eller «base» og røykes – dette skjer i gruppen som har en etablert rusmiddelbruk, og som kombinerer «crack» med en rekke andre rusmidler. Å omdanne kokain til «crack» gjøres relativt enkelt på egenhånd, og røykes deretter, gjerne i glass-piper. Rusen beskrives som intens men kortvarig, og informantene i Føre Var forteller om behov for stadig påfyll og høye rusdoser samlet sett. Samlet sett viser høstens Føre Var funn at det blir viktig å holde søkelys på bruk av kokain.

Ketamin rapporteres å ha vært mye brukt det siste året blant personer som lever tett på gaten. Ketamin beskrives å gi en hallusinogen og dissociativ effekt, og flere brukere sier at man nærmest blir katatonisk eller bevegelseslammet. Både forekomsten av mye «crack» og mye ketamin kan forklare beskrivelser fra kilder om at rusmiddel miljøet har vært preget av mye uro det siste halve året, og at både den fysiske og psykiske helsen til en del rusmiddelavhengige forverres.

Tallene på narkotikarelaterte dødsfall for 2022 viste en stabil trend nasjonalt med 321 dødsfall, hvorav 38 var hjemmehørende i Vestland fylke. Det er positivt at trenden er stabil, samtidig kunne man ha ønsket seg at 10 år med overdosestrategi hadde medført en nedadgående trend. Gjeldende strategi er noe foreldet og Helsedirektoratet jobber med en ny veileder for det overdoseforebyggende arbeidet i kommunene. KORUS Bergen har også ledet arbeidet med å utrede et nasjonalt overdosevarslingssystem – som forhåpentligvis blir en realitet i forlengelsen av den kommende forebyggings- og behandlingsreformen. Både en ny veileder og et godt varslingssystem som bygger på brukernes erfaringer og praksisnær kunnskap er to blant flere viktige virkemidler i en beredskap for å møte utfordringene med introduksjonen av fentanyl og nitazener – begge svært sterke syntetiske opioider. Det er indikasjoner på at det er nitazener sto bak mer enn 40 overdoser i Dublin i november, og senest sist uke var det et tilfelle med 6 overdoser på 36 timer i en annen by i Irland. Selv om vi ikke har sett tilsvarende alvorlige situasjoner her, har også syntetiske opioider forårsaket narkotikarelaterte dødsfall i både i Norge og i Bergen. Med et bakteppe hvor opiumsproduksjonen i Afghanistan mer eller mindre har opphørt er det forventet at syntetiske opioider vil erstatte heroin i enda større grad. Sammen med økt bruk av sentralstimulerende midler som «crack»/kokain kan denne rusmiddelbruken raskt resultere i en økning i narkotikautløste dødsfall.

Oppsummert viser høsten Føre Var funn at det er all grunn til å tenke beredskap knyttet til bruk og sambruk av ulike rusmidler med stort skadepotensiale.

HOVEDFUNN

VÅR TIL HØST 2023

- Stabil trend i bruk av amfetamin
- Økende trend i bruk og tilgjengelighet på kokain
- Økende trend i bruk og tilgjengelighet på cannabis
- Stabil trend i bruk og tilgjengelighet på anabole virkestoffer

RUSMIDDELSPESTIFIKKE FUNN

Rusmidlene som det rapporteres om i Føre Var er sortert i hovedgrupper:

Alkohol

Hallusinogene rusmidler – cannabis, syntetiske cannabinoider, LSD, fleinsopp;

Sentralstimulerende midler – amfetaminer, kokain, ecstasy (MDMA) og medikamenter som Ritalin og Dexedrine;

Opioider – heroin, metadon, buprenorfin (Subutex^{®2}, Buprenorfin[®]) og morfin (Dolcontin[®]);

Andre medikamenter og syntetiske stoffer – anabole virkestoffer, GHB/GBL, benzodiazepiner (Rohypnol[®], Xanor[®], Valium[®], Vival[®], Stesolid[®], Rivotril[®]), og pregabalin (Lyrica[®]).

I tillegg overvåker Føre Var en del andre rusmidler eller medikamenter med ruspotensiale som det pr. i dag er liten forekomst av eller der vi har få kilder som rapporterer bruk, tilgjengelighet og interesse. Dette gjelder blant annet lystgass (dinitrogenmonoksid, N₂O), 2C-B og syntetiske kationer.

2 Medikamenter med registrerte preparatnavn blir kun markert med
® innledningsvis i rapporten.

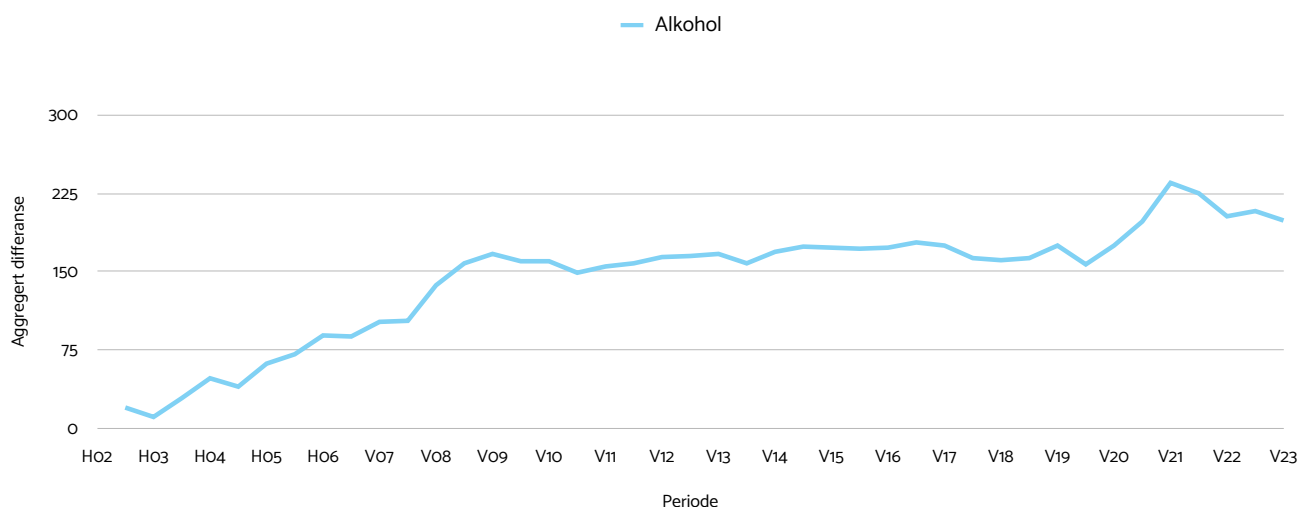
TABELL 1
ALKOHOL
 AGGREGERT DIFFERANSE
 APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	-15
TILGJENGELIGHET	5
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	-9

Alkohol

Det rusgivende stoffet i alkohol er etanol. Alkohol påvirker sentralnervesystemet, og effekten er først og fremst sløvende. Avhengig av alkoholkonsentrasjonen i blodet og individuelle forskjeller vil rusvirkningen kunne være oppkvikkende og gi større lykkfølelse, økt impulsivitet, og økt risikovillighet. I mange tilfeller vil det føre til svekket hukommelse, bevissthetsreduksjon og rusen påvirker særlig impuls kontroll og dømmekraft, noe som gir økt risiko for skader, ulykker og vold. Små mengder alkohol innebærer vanligvis liten skaderisiko for friske personer. Ved gjentatt bruk over tid, øker risikoen for utvikling av sykdommer og avhengighet. Alkohol kan også påvirke effekten av en rekke legemidler og andre rusmidler, og hvordan kroppen reagerer på disse (Rusinfo.no, Rusopplysningen og FHI/fakta om alkohol).

FIGUR 1 - LANGTIDSTRENDER - ALKOHOL 2002-2023



Fram til 2008/2009 identifiserte Førre Var en økende trend for alkohol i Bergen. Fra høsten 2009 har trenden vært relativt stabil fram til pandemien nådde Norge i mars 2020. Pandemien medførte at grense- og taxfree-handel ble flyttet over til salg i butikk og Vinmonopol, noe som gjenspeiles i figur 1³. I perioden april – september 2023 viser den aggregerte differansen samlet -9 (tabell 1). Det kan se ut til at alkoholtallene i ferd med å justere seg ned til det som var situasjonen forut for Covid-19 pandemien.

3 Førre Var mottar ikke data fra leverandører av alkohol til flyplasser og havner (såkalt taxfree).

Bruk

Tre av alkoholkildene som selger til privatmarkedet og til utelivsbransjene viste til stabile salgstall sist periode sammenlignet med tilsvarende periode sist år. Dette gjelder Vinmonopolet, Coop Hordaland og Ringnes, mens salgstallene til Hansa Borg og Bunnpris for perioden april – september 2023 viste en nedgang på i overkant av henholdsvis 7% og 10%.

Trendpanelet rapporterte stabil tendens når det gjelder alkoholbruk siste halvår. Alkohol var det mest brukte rusmiddelet i alle de tre gruppene; «Uteliv», «Det generelle samfunn» og «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Alkohol var også det rusmiddelet som hyppigst ble nevnt brukt sammen med andre rusmidler; særlig fremheves cannabis og kokain, deretter Ecstasy/MDMA.

Nøkkelpersonene i skole rapporterte en økende tendens når det gjelder bruk av alkohol blant ungdomsskoleelever de hadde fulgt opp siste halvår. Alle kjente til alkoholbruk, og alkohol var det mest brukte rusmiddelet. Skolefravær var det hyppigst rapporterte helsemessig og/eller sosiale konsekvens som følge av alkoholbruk.

Behandlingsdata fra Helse-Bergen viste en liten økning av henviste pasienter som hadde skadelig bruk eller avhengighet til alkohol som hoveddiagnose ved oppstart utredning/behandling.

Analyser fra Oslo Universitetssykehus (OUS) og Helse-Bergen, Avdeling for medisinsk biokjemi og farmakologi (MBF), viste en nedgang i funn av alkohol i urin- og blodprøver tatt ved mistanke om ruspåvirket kjøring (OUS) og i urinprøver hos pasienter mistenkt for inntak av rusmidler i helseregionen.

Antallet positive urinprøver tatt i fengselet viste en liten oppgang, men her var det snakk om svært få prøver.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en stabilitet med hensyn til antall beslag av alkohol i siste periode, mens det var en økning i beslaglagt mengde.

Fengselet rapporterte om en liten nedgang i både antall beslag og beslaglagt mengde, men her var det snakk om få beslag.

Trendpanelet rapporterte om en stabil tilgjengelighet, mens nøkkelpersonene i skole rapporterte om økende tilgjengelighet på alkohol.

Interesse

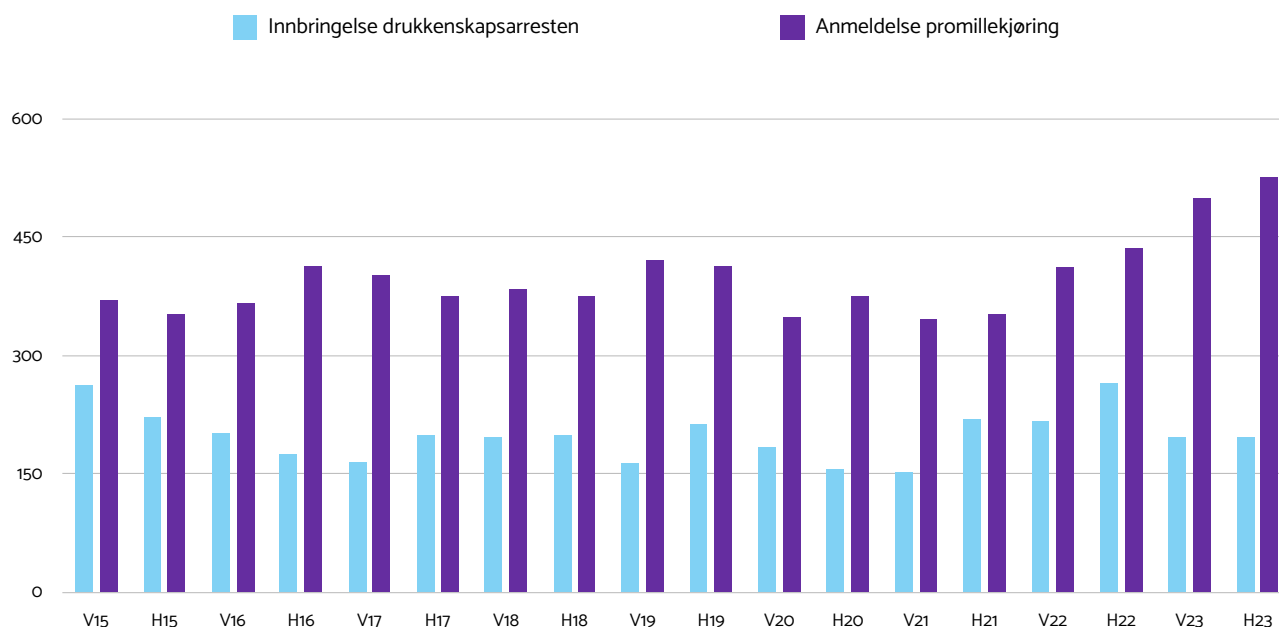
Rusinfo.no rapporterte om en stabil interesse for alkohol. Også tendensen for Bergens Tidende (BT) og Google Trends var stabil, mens det var en liten økning i Bergensavisen (BA) i perioden april – september 2023.

Konsekvenser av alkoholbruk

Alkohol er det rusmiddelet som flest informanter oppgir at det er helse- og sosiale konsekvenser forbundet med ved bruk. Først og fremst er det konflikter og økonomiske problemer som nevnes.

Fra Vest Politidistrikt får Føre Var statistikk over innbringelse etter politilovens §9 til drukkenskapsarresten og saker der fører er anmeldt for promillekjøring med person- eller materiell skade. Kapasiteten i arresten er begrenset og terskelen for innbringelse reguleres noe av belegget. En del av de som tidligere ble satt i drukkenskapsarresten blir nå lagt inn til avrusing ved Akuttposten, Helse-Bergen.

FIGUR 2 - INNBRINGELSE I DRUKKENSAPSARRESTEN OG SAKER DER FØRER ER ANMELDT FOR PROMILLEKJØRING 2015 - 2023



I Vest Politidistrikt ble 527 personer anmeldt for promillekjøring siste halvår, mot 499 halvåret før. I samme periode for et år siden ble 437 personer anmeldt. Noe av forklaringen på dette er ifølge Vest Politidistrikt økt kontrollvirksomhet. Trendlinjen for anmeldelser er økende, og det er hovedsakelig menn som står bak tallene. Det samme gjelder antall innbringelser i drukkenskapsarresten, tallet er stabilt sammenlignet med forrige halvår, og trendlinjen er stabil. Ifølge Vest Politidistrikt er det særlig andre typer rusmiddel enn alkohol som står for økningen i andel anmeldelser for kjøring i ruspåvirket tilstand, særlig gjelder dette kokain.

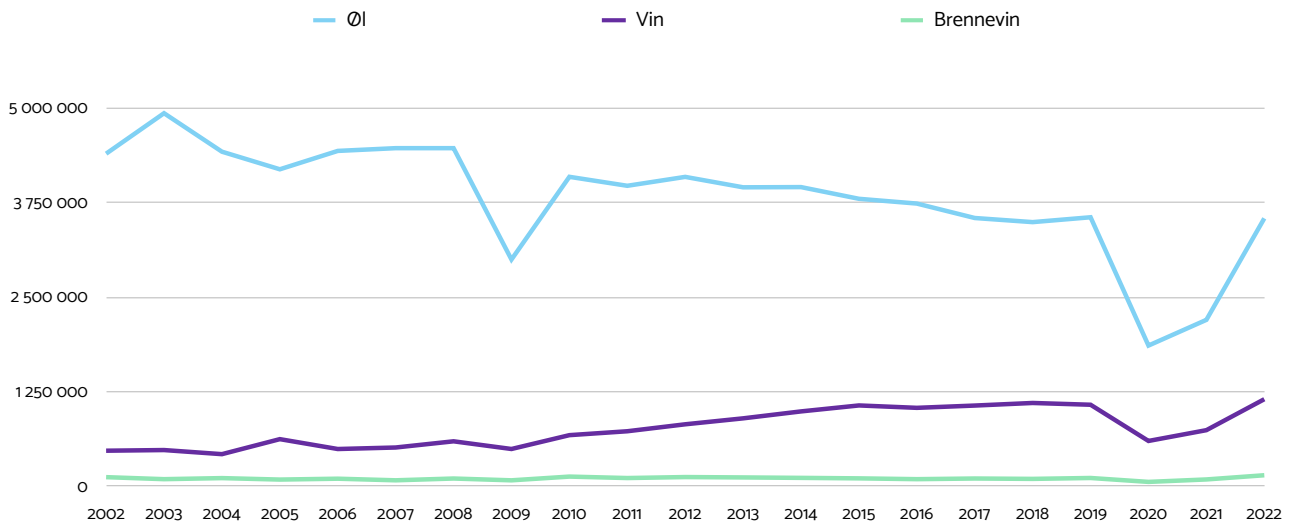
Årlig omsetning av alkohol ved skjenkesteder i Bergen kommune

Årlig omsetning av alkohol ved skjenkesteder i Bergen i 2022 viste en oppgang sammenlignet med 2021 for alle salgsgrupper; øl, vin og brennevin, slik som figur 3 viser, og er nå oppe på samme nivå som forut for Covid-pandemien.

Omsetningen av øl steg med omtrent 1.340.000 liter til ca. 3.541.000 liter i 2022. Tilsvarende var det en økning i omsetningen av vin fra på nesten 409.000 liter fra 2021 til 2022, hvor salget stoppet på

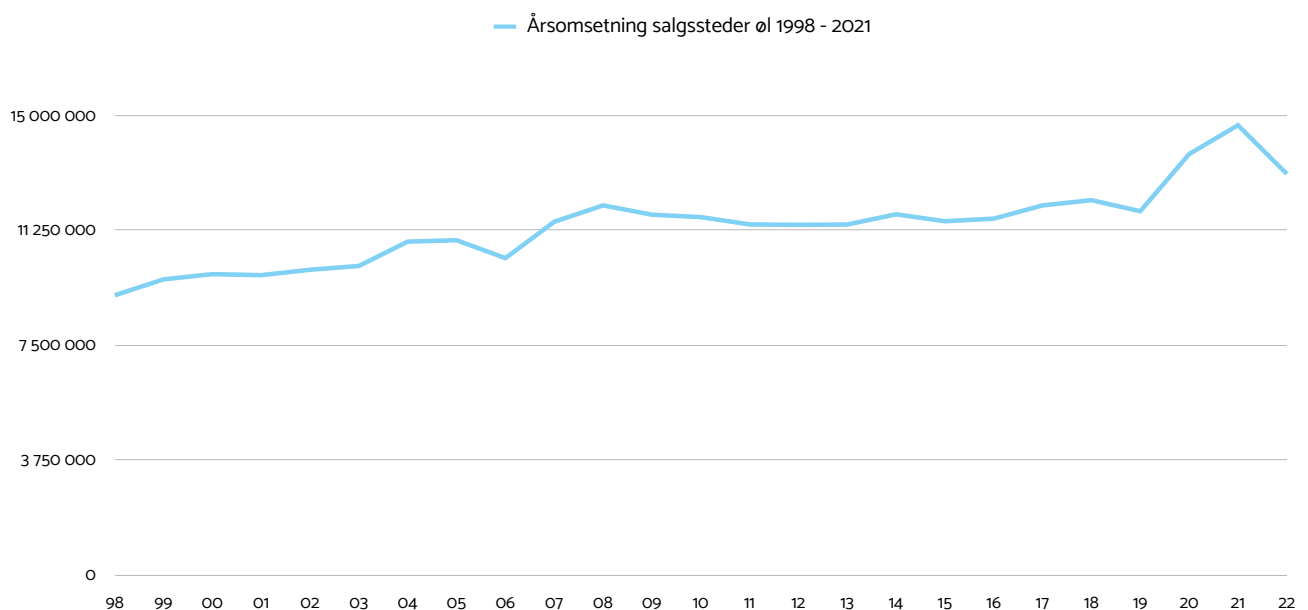
1.152.905 liter. Salget av brennevin gikk fra 93.167 liter i 2021 til 148.648 liter i 2022. Økningen fra 2021 til 2022 gjenspeiler først og fremst effekten av Covid-19-pandemien, hvor omsetningen av alkohol i stor grad forflyttet seg fra taxfree-salg til bl.a. skjenkesteder.

FIGUR 3 - ÅRLIG OMSETNING AV ALKOHOL VED SKJENKESTEDER
2004 – 2022, BERGEN KOMMUNE (TALL FRA KONTOR FOR SKJENKESAKER)



Årsomsetningen på salgssteder for øl i Bergen kommune viste for 2022 nedgang sammenlignet med året før, slik figur 4 viser. Nedgangen i omsetning var på nær 1.6 millioner liter sammenlignet med 2021, fra rundt 14.700.000 til 13.100.000 liter.

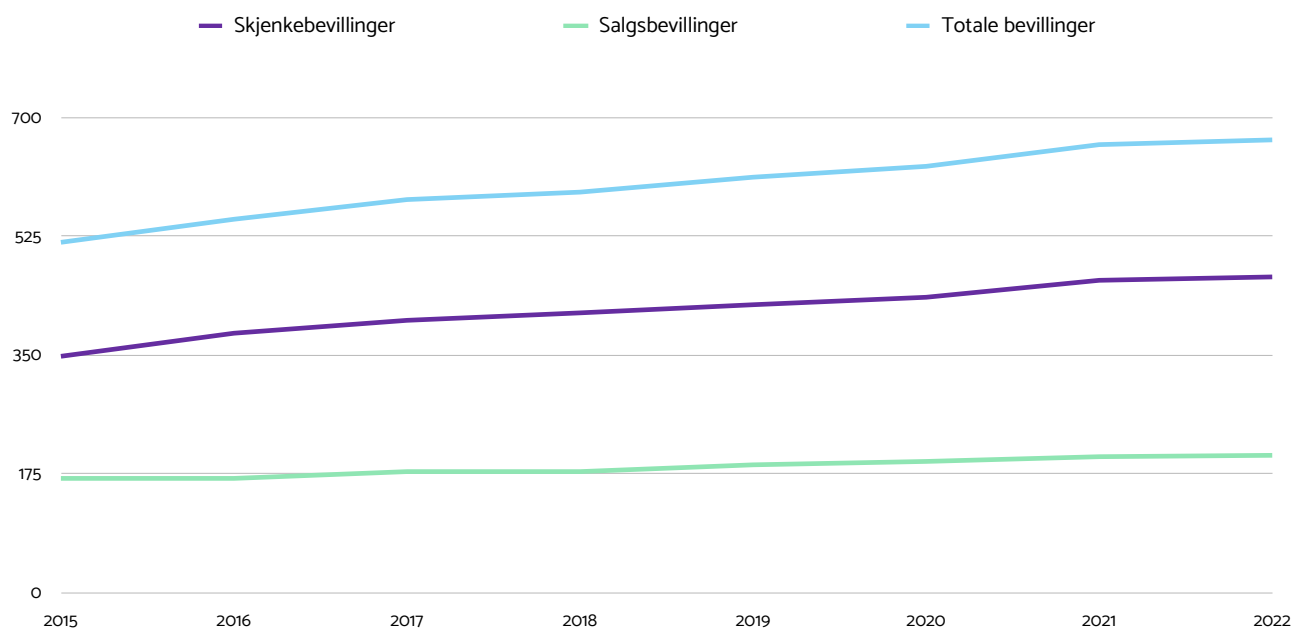
FIGUR 4 - ÅRSOMSETNING SALGSSTEDER ØL
1998 – 2022 BERGEN KOMMUNE (TALL FRA KONTOR FOR SKJENKESAKER)



Salgs-, skjenkebevillinger og kontroller i Bergen kommune

Som figur 5 viser, gikk det samlede antall salgs- og skjenkebevillinger opp i 2022 sammenlignet med 2021. Det har vært en jevnt økende trend i antallet bevillinger de siste 8 årene, og det er først og fremst antallet skjenkebevillinger som har økt. Samlet økning i antall bevillinger utgjør 29% i perioden 2015-2022.

FIGUR 5 - SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER ALKOHOL
2015 - 2022, BERGEN KOMMUNE



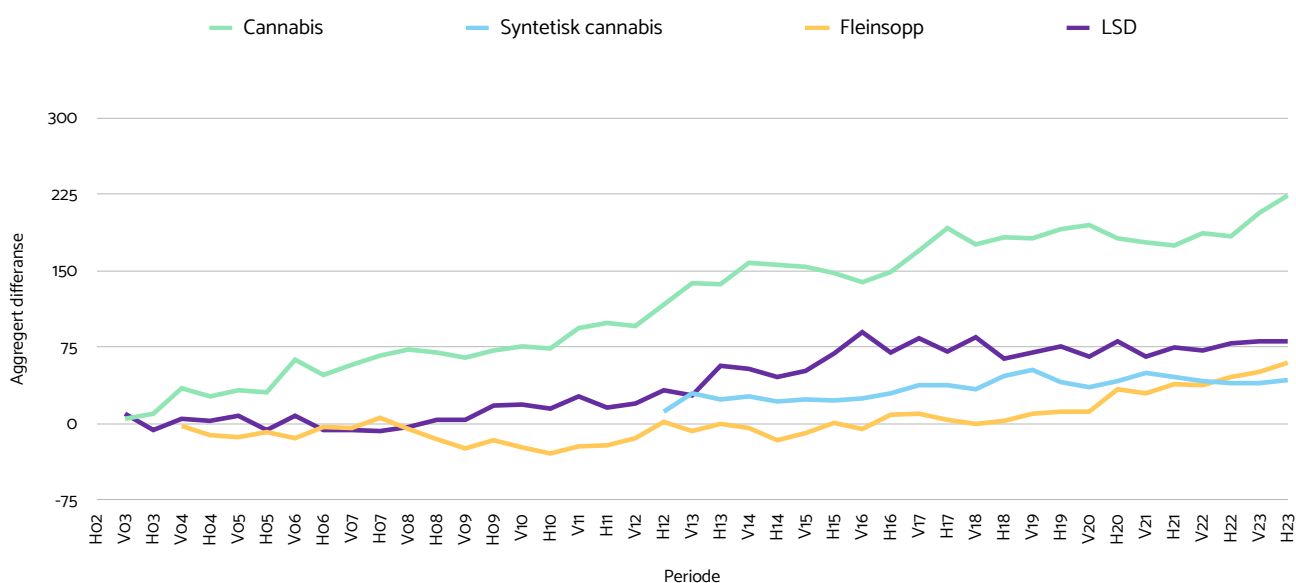
Av alkoholforskriften fremkommer det at salgs- og skjenkesteder skal kontrolleres så ofte som behovet tilsier det, hvert sted skal kontrolleres minst en gang årlig og at det skal gjennomføres minimum 3 ganger så mange kontroller som kommunen har salgs- og skjenkesteder. Ifølge Kontor for skjenkesaker ble det i 2022 gjennomført 2204 kontroller i 2022, mot 4051 det foregående året.

Hallusinogene rusmidler

(cannabis, syntetiske cannabinoider, LSD, fleinsopp)

Hallusinogener er en fellesbetegnelse på rusmidler som påvirker sentralnervesystemet og først og fremst forårsaker en endret bevissthetstilstand. Disse kalles hallusinogene da sansebedrag oppstår som følge av bruk av slike rusmidler. Det finnes en rekke forskjellige, hallusinogener, både syntetiske og naturlige (Rusinfo.no).

FIGUR 6 - LANGTIDSTRENDER - HALLUSINOGENE RUSMIDLER 2002 - 2023



Langtidstrenden for cannabis har vært jevnt økende fra 2002, men stabiliserte seg på et høyt nivå rundt 2017. Tendensen det siste året har igjen vært økende. Fleinsopp/psilocybesopper har hatt en stabil trend fra 2002 og fram til høsten 2018, mens grafen etter det har vist en økende trend. For LSD var trenden stabil fra 2002 til 2008, mens den i perioden 2009 til 2015 var økende. Etter dette ser trenden ut til å ha stabilisert seg, men med noen sesongmessige variasjoner. Syntetiske cannabinoider ble identifisert i 2011 og overvåket gjennom Førre Var fra høsten 2012, og hadde en økende tendens det første året for deretter å være noenlunde stabil (figur 6). Syntetiske cannabinoider er fremdeles lite utbredt.

TABELL 2
CANNABIS
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	6
TILGIJENGELIGHET	14
INTERESSE	-3
AGGREGERT DIFFERANSE	17

Cannabis

Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten Cannabis sativa og er det mest brukte narkotiske stoffet i Norge og resten av den vestlige verden. Cannabis har en dempende og svak hallusinogen effekt. Hasj, marihuana og cannabisolje, er alle produkter fra cannabisplanten. Det viktigste aktive virkestoffet er tetrahydrocannabinol (THC). Innholdet av THC varierer mellom ulike typer cannabis. Høyere innhold av THC er forbundet med en sterkere effekt (Cannabis

– KORUS Bergen). De siste ti årene har THC-innholdet i cannabisprodukter økt markant, parallelt med at innholdet av cannabidiol (CBD), som motvirker flere av de uønskede effektene av THC, har vært synkende (Weedensenteret). Produktutviklingen når det gjelder cannabis har også vært gjennom endringer, og inkluderer i dag en lang rekke ulike produkter med varierende potens/styrke, blant annet gjelder dette såkalte «edibles»; spiselige produkter som gjerne kommer i form av godteri eller oljetilsetninger til for eksempel yoghurt.

I perioden april – september 2023 var det en økende tendens i først og fremst tilgjengelighet på cannabis (tabell 2).

Bruk

I trendpanelet kjente 26 av 30 personer til at cannabis ble brukt i deres nettverk eller omgangskrets det siste halve året, og de rapporterte at bruken var relativt stabil.

Etter alkohol var cannabis det mest brukte rusmiddelet, og den vanligste inntaksmåten var fremdeles å røyke cannabis, mens det å svelge den var den nest mest vanlige måten. Denne gangen har vi spesifikt spurt etter vaping av cannabis, og dette kommer opp som 3. mest brukte inntaksmåte, rett etter det å svelge. Dette bekreftet også deltakere i fokusgruppeintervjuer. Trendpanelet sier ellers at cannabis ble kombinert med en rekke andre rusmidler, men det er først og fremst alkohol og kokain som ble nevnt av trendpanelet.

Prisen på cannabis denne perioden var mellom kr. 150,- og 200,- pr. gram. Prisen på marihuana var noe høyere enn prisen på hasj. Cannabis var fremdeles det rusmiddelet som hadde flest slanguttrykk, 18 ulike slanguttrykk for cannabis ble nevnt; de vanligste slanguttrykkene var «brunt», «grønt», «G» og «Johnny».

Nesten alle nøkkelpersonene i skole kjente til bruk av cannabis blant elever de fulgte opp i perioden april – september 2023, og det var det nest mest brukte rusmiddelet etter alkohol, om man ser bort fra tobakk/snus. Brukstrenden ble rapportert å være stabil, men det er snakk om få informanter. Flere nevner at ansatte ved skolen finner vape-utstyr eller observasjoner av vaping, og knytter dette til cannabis-bruk. Informanter i fokusgruppeintervjuer bekrefter eller det nøkkelpersoner i skole sier; mange ungdommer har en oppfatning av at det er lovlig å røyke cannabis.

Apotekerforeningen rapporterte om en stabilitet i solgte preparater som inneholdt cannabinoider i denne perioden.

Behandlingsdata fra Helse Bergen viste en stabil tendens hos henviste pasienter som hadde skadelig bruk eller avhengighet av cannabis som hoveddiagnose ved oppstart utredning/ behandling.

Resultatene når det gjelder cannabis påvist i blodprøveanalyser fra Helse-Bergen og Oslo universitetssykehus var stabile for positive prøver for THC, mens antallet urinprøver testet positivt i fengselet ble doblet.

Tilgjengelighet

Tolletaten meldte om en betydelig økning både i antall beslag og mengde cannabis som var beslaglagt sammenlignet med perioden oktober 2022 - mars 2023. Det samme gjorde fengselet. Tilsvarende rapporterte Kripos en nedgang.

Trendpanelet rapporterte som helhet om en stabil tilgjengelighet på cannabis i perioden april - september 2023 sammenlignet med perioden før, mens den gruppen som tilhører utelivet rapporterte om en økning i tilgjengeligheten. Nøkkelpersoner ved skolene meldte også om en økning i tilgjengelighet.

Interesse

Søk på cannabis på nettsidene til Bergensavisen (BA) og Bergens Tidende (BT) gav en liten økning og en nedgang i treff siste halvår. Nedgang var det også i treff på cannabis på Rusinfo.no mens tendensen for Google Trends var stabil.

Konsekvenser av cannabisbruk

Cannabis ble nevnt på 4. plass over rusmiddel som gir mest helse- og sosiale konsekvenser, etter alkohol, kokain og heroin. Det er først og fremst psykiske plager som angst og depresjon som nevnes som helse- og sosiale konsekvenser knyttet til bruk av cannabis.

TABELL 3
SYNTEKISKE CANNABINOIDER
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	3
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	3

Syntetiske cannabinoider/syntetisk cannabis

Syntetiske cannabinoider er produkter som er laget for å etterligne effektene av organisk cannabis. Syntetiske cannabinoider blir gjerne kalt «designer drugs» eller «Spice» og inngår tradisjonelt i gruppen NPS (nye psyko-aktive substanser).

Tendensen når det gjelder syntetiske cannabinoider er fremdeles stabil (tabell 3). Til tross for relativt få treff hos kildene på syntetiske cannabinoider og at stoffet også nevnes som lite populært i fokusgruppeintervjuer og blant andre kilder, følger Førre Var situasjonen med syntetiske cannabinoider. Stoffet er identifisert blant særskilt sårbare grupper i en rekke europeiske land (EMCDDA 2021) og det er økende bekymring i Europa knyttet til semi-syntetiske cannabinoider slik som hexahydrocannabinol (HHC). Såkalte «edibles» inneholder ofte svært potente syntetiske cannabinoider som utgjør en trussel mot brukernes helse (EMCDDA 2023).

Bruk

Rundt 1/5-del trendpanelet kjente til bruk av syntetiske cannabinoider i sitt nettverk i perioden april-september 2023, noen flere i gruppen «Risiko/etablert».

De rapporterte om en stabil tendens i bruk sammenlignet med periode oktober 2022 – mars 2023. Den vanligste inntaksmåten var røyking, etterfulgt av det å svelge og å vape rusmiddelet. Det var fremdeles for få personer i trendpanelet som oppga pris på syntetiske cannabinoider til at Føre Var kan rapportere på det.

Knapt noen av respondenter blant nøkkelpersoner i skole kjente til bruk av syntetiske cannabinoider blant elevene.

Tilgjengelighet

I motsetning til i forrige periode hadde Tolletaten denne gangen noen få beslag av syntetiske cannabinoider. Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet.

Interesse

Søk på syntetiske cannabinoider i mediekildene gav få treff siste halvår.

TABELL 4

LSD AGGREGERT DIFFERANSE APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	1
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	0

LSD

Noen hallusinogener framstilles syntetisk, eksempelvis LSD, som er et løselig salt som er farge-, lukt- og smakløst. Det dryppes ofte på porøst papir som deles opp i små firkanter (freak.no) som også kalles «blotter» (Rusopplysningen) eller «frimerke».

I perioden april – september 2023 viste tendensen for LSD en stabil tendens i aggregert differanse.

Bruk

I Trendpanelet var det 7 personer som kjente til bruk av LSD i sin omgangskrets/miljø, og de rapportert om en stabil tendens. De fordelte seg noenlunde jevnt mellom gruppene «Risikomiljø/ etablerte rusmiljø», «Uteliv» og «Generelle samfunn». LSD ble lagt på tungen/svelget. Rusmiddelet kalles gjerne «syre» eller «frimerke». Få av informantene oppgir pris.

Oslo Universitetssykehus hadde ingen positive tester for LSD.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde ett beslag av LSD siste periode. Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet på LSD.

Interesse

Rusinfo.no hadde få henvendelser vedrørende LSD siste periode, det samme gjaldt BA og BT, mens Google Trends rapporterte om en liten nedgang i antall treff.

TABELL 5
FLEINSOPP
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	4
TILGJENGELIGHET	6
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	9

Fleinsopp/philosybesopper

Det finnes mange vekster i naturen som har hallusinogene virkninger, og de går under betegnelsen fleinsopp. Psilocybin er virkestoffet i fleinsopp, og gir en ruseffekt som kan minne om bl.a. LSD. Effekten kommer alt fra 15-60 minutter etter inntak og rusen kan vare i fire til seks timer. Avhengig av dosering, omgivelser og sinnstilstand kan rusen gi forsterkede sanseinntrykk, synsbedrag og en følelse av velvære og innsikt. Mulige bivirkninger vil bl.a. kunne være forvirring, frykt/angst og svekket orienteringsevne (NHI, Rusinfo.no Rusopplysningen).

Tendensen for fleinsopp var relativt stabil i perioden april - september 2023 (tabell 5).

Bruk

I overkant av 1/3-del av Trendpanelet kjente til fleinsopp i sitt miljø/omgangskrets, dette var hovedsakelig fra gruppen «Risiko, etablert miljø». De rapporterte om en økende tendens i bruk av fleinsopp, og ble oppgitt å svelges. Det vanligste kallenavnet var «Sopp».

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en økning i antall beslag siste periode, mens beslaglagt mengde var stabil. Trendpanelet rapporterte om en stabil tendens i tilgjengelighet på fleinsopp.

Interesse

Søk på Fleinsopp i BA og BT gav få eller ingen treff, det samme gjaldt antall henvendelser til Rusinfo.no vedrørende dette rusmiddelet. På Google Trends var det en stabil tendens i treffene på Fleinsopp siste periode sammenlignet med perioden før.

Andre hallusinogene rusmidler

De siste årene har det vært økende rapportering til Først Var på **Ketamin**, også denne gangen var det flere både i Trendpanelet og i fokusgrupper som rapporterte om relativt omfattende bruk av Ketamin, særlig blant personer som ellers bruker mye rusmidler. Ketamin blandes gjerne sammen med bruk av alkohol, men både cannabis, kokain og heroin nevnes som rusmidler hvor Ketamin inngår i blanding.

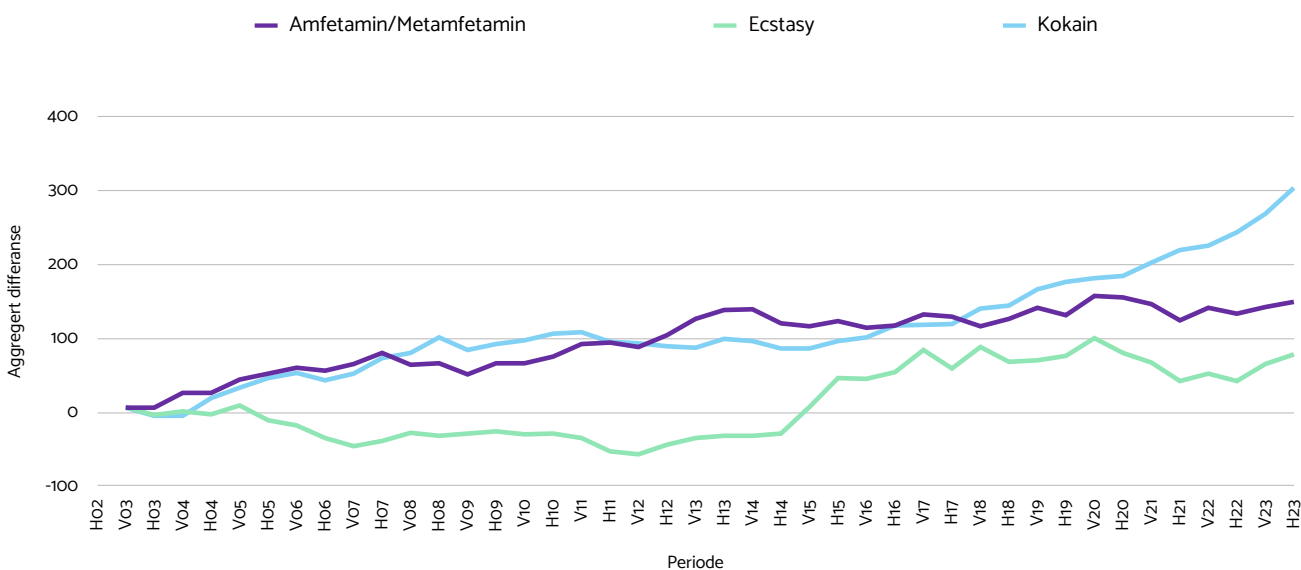
Ketamin er et legemiddel som brukes til narkose, i smertebehandling og ble i 2020 godkjent som legemiddel ved behandling av depresjon. Ketamin fås i pulverform, og sniffes eller injiseres gjerne. Rusen har likhetstrekk med alkohol når den tas i lave doser, mens høyere doser gir hallusinogene effekter og har en dissociativ virkning. Noe avhengig av dosering og inntaksmåte vil Ketamin virke både dempende, stimulerende og hallusinogent. (Rusopplysningen, Rusinfo.no).

Sentralstimulerende rusmidler

(amfetamin, metamfetamin, kokain, ecstasy)

Sentralstimulerende stoffer stimulerer de psykiske funksjonene og demper tretthet og sultfølelse. Brukt i lave doser gir stoffene økt våkenhet og nedsatt appetitt. I høye doser gir de rus- eller euforifølelse, høy selvfølelse og økt mentalt og fysisk energi. Bivirkningene er mange, og risikoen for utvikling av avhengighet er stor (Fakta om rusmidler, Oslo Universitetssykehus).

FIGUR 7 - LANGTIDSTRENDER - SENTRALSTIMULERENDE RUSMIDLER 2002 – 2023



Både amfetamin/metamfetamin og kokain har hatt en økende langtidstrend fra 2002 til 2020. Kokaintrenden har fortsatt å gå oppover, mens den for amfetamin kan se ut til å ha flatet ut. Ecstasy/MDMA lå stabilt lavt i årene mellom 2005 og 2014, og hadde etter det en sterkt stigende trend fram til 2020. Med Covid-19-pandemien så vi en sterkt fallende tendens, mens tendensen ser ut til å nærme seg omtrent samme nivå som forut for pandemien (figur 7).

TABELL 6

AMFETAMIN/METAMFETAMIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	3
TILGJENGELIGHET	8
INTERESSE	-4
AGGREGERT DIFFERANSE	7

Amfetamin/metamfetamin

Amfetamin og metamfetamin er nært beslektede syntetiske sentralstimulerende midler, som går under samlebetegnelsen amfetaminer. Amfetamin er i ren form et hvitt og luktfritt pulver, men er oftest utblandet når det selges på gaten. Metamfetamin blir oftest solgt i pulverform som «sterk» amfetamin, men forekommer også i fast form, som krystallklumper, og kalles gjerne «ice», «crystal» eller «meth». Rus fremkalt av amfetaminer varer i tre til seks timer, og kan gi en følelse av økt selvtillit og energi, pratsomhet, nervøsitet og dempet sult og søvnbehov. Uro, forvirring og

tankeforstyrrelser kan forekomme. Langvarig bruk kan gi angst, depresjon og psykoser, og særlig metamfetamin er forbundet med rusmiddelutløst psykose (The prevalence of substance-induced psychotic disorder in methamphetamine misusers: A meta-analysis - ScienceDirect) (Rusinfo.no).

Ifølge kildene i Føre Var var tendensen for bruk og interesse stabil siste halvår, mens tendensen for tilgjengelighet for amfetamin/metamfetamin var svakt økende. Samlet gir det en stabil tendens (tabell 6).

Bruk

Noe over 1/3-del av Trendpanelet rapporterte at de kjente til bruk av amfetamin/metamfetamin det siste halve året, og det var det fjerde mest brukte rusmiddelet i perioden april - september 2023 etter alkohol, cannabis og kokain. Bruk av amfetamin/metamfetamin var først og fremst kjent i gruppen «Risikomiljø/etablert rusmiljø» og bruk ble rapportert å være økende. Pris på amfetamin ble rapportert å være på mellom kr. 250,- og 300,- pr. gram.

Metamfetamin ble først og fremst svelget, deretter sniffet, men også å injisering ble nevnt. Amfetamin ble hovedsakelig injisert, deretter og svelget. Totalt 11 slanguttrykk ble nevnt, de mest vanlige slanguttrykk for amfetamin var «Speed», deretter «Opp» og så «Joggesko» og «Amf», mens metamfetamin gikk som «Meth» eller «Met».

Ingen av nøkkelpersonene i skolen rapporterte å kjenne til bruk av amfetamin i elevgruppen de fulgte opp denne gangen.

Fengselet rapporterte om en liten økning i amfetamin påvist i urinprøver, men her var det få funn. Brukerrommet rapporterte denne gangen om en nedgang i antallet injeksjoner/inhalasjoner med amfetamin.

Det var en stabil tendens i antall positive tester for amfetaminer som ble analysert ved Helse-Bergen MBF og Oslo Universitetssykehus.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde få beslag men en økning både i antall beslag og beslaglagt mengde i perioden april-september 2023 sammenlignet med perioden oktober 2022 - mars 2023. Kripas hadde en nedgang i antall beslag og mengde amfetamin som ble beslaglagt.

I fengselet økte både antallet beslag og den beslaglagte mengden. Trendpanelet rapporterte om en økning tilgjengelighet på amfetamin sammenliknet med forrige periode.

Interesse

Interessekildene rapporterte hovedsakelig om en nedgang eller stabilitet i interessen for amfetamin og metamfetamin. Søk BA og BT viste en sterk nedgang i antall treff på amfetamin/metamfetamin, mens treff både på Google Trends og Rusinfo.no. viste en stabil situasjon.

TABELL 7
KOKAIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	19
TILGJENGELIGHET	17
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	35

Kokain

Kokain er et sentralstimulerende stoff. Det utvinnes av bladene fra kokabusken. Virkningen avhenger av måten det inntas på, dose og brukerens tidligere erfaringer med stoffet, men får ofte brukeren til å føle seg fysisk og mentalt ovenpå; man blir oppstemt, får mer energi og økt empati. Kokain gir en kortvarig ruseffekt, og det er gjerne vanlig å innta kokain flere ganger pr. bruksperiode. Kokain kan både sniffes, tas gjennom munn, det kan røykes eller tas intravenøst. Både kokain i saltform og kokain fribase («crack-formen») kommer som hvitt pulver, men i «crack» finner man ofte små klumper eller krystaller. «Crack»-kokain inntas vanligvis ved røyking. Både å injisere kokain og røyke «crack» øker sterkt faren for avhengighet (Fakta om rusmidler, Oslo Universitetssykehus, Rusinfo.no).

Tendensen for bruk og tilgjengelighet når det gjaldt kokain i perioden april-september 2023 var sterkt økende. (tabell 7).

Bruk

I Trendpanelet kjente 24 av 30 informanter til bruk av kokain i sitt nettverk/omgangskrets i perioden, og det var det tredje mest brukte rusmiddelet etter alkohol og cannabis. Kjennskapen til kokain var likt fordelt i alle de tre gruppene i trendpanelet, og alle rapporterte om en sterk økning i bruk. Den vanligste inntaksmåten for kokain var fortsatt sniffing, men flere oppga også at den ble røykt. Denne gangen har Føre Var flere kilder som rapporterte røyking av fribase/«crack» som tilvirkes lokalt i stor grad. Dette gjaldt hovedsakelig i gruppen «Risiko-/etablert rusmiljø». Kokain ble hyppigst kombinert med alkohol, men også kombinasjonen kokain og cannabis ble nevnt av flere. Pris for kokain ble oppgitt å være rundt 1.500,-/gram. «Coke» ble hyppigst nevnt som slanguttrykk, fulgt av «cola» og deretter «brus» og «snø». Flere av informantene nevner denne gangen i friteksten av flere bruker kokain i deres nettverk, at det brukes mer åpenlyst. Det nevnes også eksplisitt av flere kilder at det også er flere kvinner som bruker kokain.

Ingen i gruppen nøkkelpersoner i skolen kjente til bruk av kokain i elevgruppene de fulgte opp.

Fengselet rapporterte om få urinprøver som påviste kokainbruk, men en liten økning. Både Oslo Universitetssykehus og Helse Bergen v/MBF hadde en økning i prøver med positivt utslag på kokain i perioden april – september 2023 sammenlignet med halvåret før.

Behandlingsdata fra Helse Bergen viste en betydelig økning når det gjaldt de som hadde en diagnose knyttet til kokainbruk eller avhengighet ved oppstart utredning/behandling.

Tilgjengelighet

Trendpanelet rapporterte om en sterk økning i tilgjengeligheten på kokain.

Tolletaten hadde en liten økning i beslag, dog var beslag av kokain få sist periode sammenlignet med perioden oktober 2022-mars 2023. Derimot økte mengden beslaglagt kokain. Når det gjelder antall beslag i Kripos så var dette stabilt, mens mengde beslaglagt kokain økte. Fengselet rapporterte om få beslag og lite mengde kokain beslaglagt.

Interesse

Kildene som rapporterte på interesse for kokain sist periode rapporterte noe ulike tendenser.

BA meldte om nedgang i antall treff, mens både BT, Google Trends og Rusinfo.no viste en stabil tendens.

Konsekvenser av kokainbruk

Kokain kommer på 2. plass over rusmidler som gir mest helse- og sosiale konsekvenser, etter alkohol. Det er verd å merke seg at sentralstimulerende midler generelt og kokain spesielt har «overtatt» plassen som heroin tidligere hadde på listen over rusmidlene med flest helse- og sosiale konsekvenser. De helse- og sosiale konsekvenser knyttet til bruk av kokain som hyppigst ble nevnt var økonomiske problemer og psykiske problemer som angst og depresjon samt avhengighet.

TABELL 8

ECSTASY/MDMA

AGGREGERT DIFFERANSE

APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	13
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	13

Ecstasy/MDMA

MDMA/Ecstasy er et rusmiddel som virker både sentralstimulerende og hallusinogent. Rusvirkningen kan beskrives som oppkvikkende, og gir forsterkede sanseinntrykk samt en følelse av eufori og velvære (Rusinfo.no). Effekten avhenger av virkestoff og konsentrasjon, men kan også variere fra person til person. Betegnelsen ecstasy brukes om en rekke beslektede stoffer, der MDMA (3,4-metylendioksimetamfetamin) er det mest brukte. Virkningen kommer etter 30-60 minutter og varer i fire til åtte timer, og kan komme til uttrykk gjennom store pupiller, økt kroppstemperatur og hjerterytme, kvalme, brekninger og forvirringstilstand. Ecstasy/MDMA kan gi søvnproblemer, humørsvingninger, depresjon, angst, paranoia og hukommelsestap (Rusopplysningen.no).

Tendensen for ecstasy/MDMA i perioden april-september 2023 viste en stabil tendens i bruk og interesse, mens tilgjengelighet viste en liten økning. Samlet ga dette en aggregert differanse på 13 (tabell 8).

Bruk

Rundt halvparten av Trendpanelet kjente til bruk av ecstasy/MDMA i perioden april – september 2023. Alle de tre gruppene i trendpanelet kjente til bruk av ecstasy/MDMA, og bruk ble rapportert å være stabil for trendpanelet som helhet. Gruppen «Uteliv» rapporterte imidlertid en økning i bruk sammenlignet med perioden før.

Den vanligste inntaksmåten var å svelge ecstasy/MDMA, men det ble også sniffet og i mindre grad injisert. Det vanligste slanguttrykket var «Emma» og deretter «Molly» og så «X». Ecstasy/MDMA ble oftest kombinert med alkohol. Det ble rapportert få helsemessige og sosiale konsekvenser forbundet med ecstasy/MDMA-bruk.

Pris på ecstasy/MDMA oppgis til å være rundt kr. 200,- til 300,- pr. pille eller kr. 1.000,- pr. gram.

Svært få nøkkelpersonene i skolen rapporterte at de kjente til bruk av ecstasy/MDMA blant elevene de fulgte opp denne gangen.

Helse Bergen v/MBF rapporterte om en liten økning i antall prøver som var positive på ecstasy/MDMA i perioden april-september 2023, sammenlignet med perioden før, mens Oslo Universitetssykehus rapporterte om liten nedgang.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en økning i både antall beslag og beslaglagt mengde av ecstasy/MDMA den siste perioden. Kripos rapporterte om en nedgang i antall beslag mens beslaglagt mengde økte. Fengselet hadde få beslag og små mengder beslaglagt.

Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet av ecstasy/MDMA som helhet, men også som for bruk pekte gruppen «uteliv» på en økning i tilgjengelighet.

Interesse

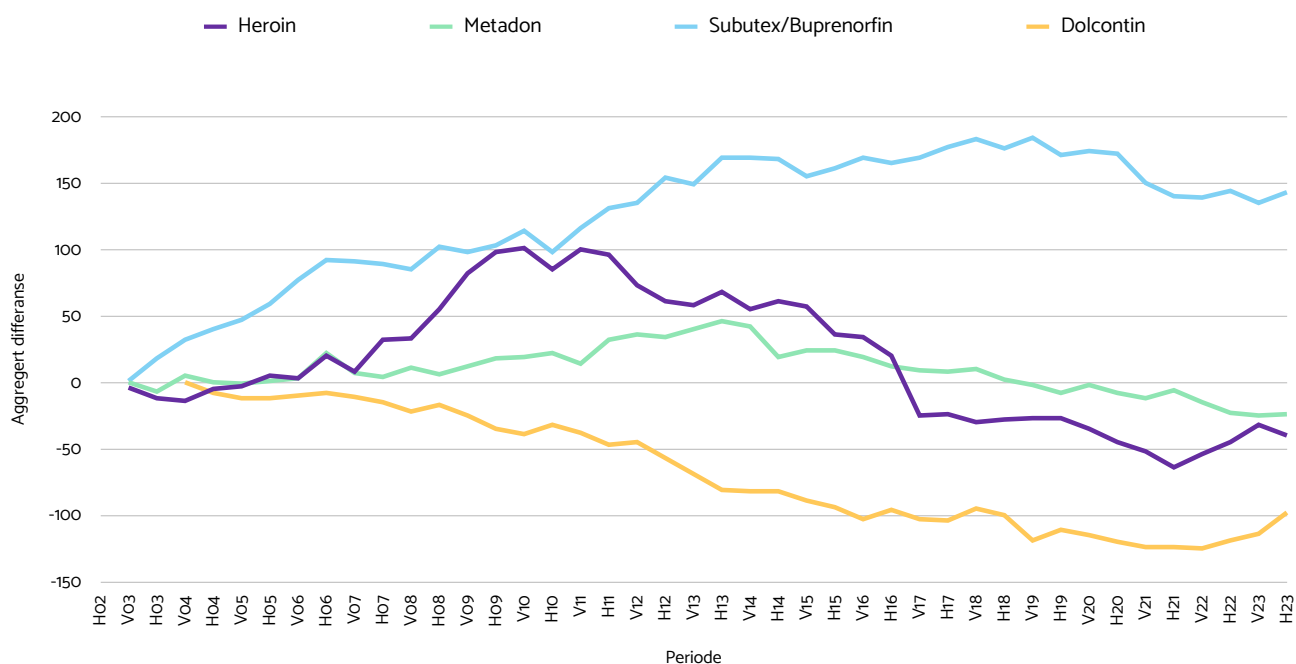
Både BA og BT hadde en økning i treff på ecstasy/MDMA sist periode. Antall treff på Google Trends var stabil, mens Rusinfo.no hadde en nedgang i antall henvendelser vedrørende ecstasy/MDMA.

Opioider

(Heroin, metadon, Subutex, Buprenorphine, Dolcontin)

Opioider har vært brukt i årtusener til rus og smertelindring og er i dag fortsatt de viktigste legemidlene i smertebehandling. De fleste opioider virker bedøvende og angstdempende med kvalme og forstoppelse som vanlige bivirkninger, og høye doser kan gi sløvhets og eufori. De fleste rusgivende opioidene regnes som narkotika. Opioider flest er sterkt vanedannende. Toleranse for opioider både oppstår og forsvinner fort, slik at dosen må økes betydelig ved hyppig bruk, men reduseres igjen etter kun et par dagers avhold. Dette gir høy risiko for feildosering etter pauser fra jevnlig bruk. Opioidavhengige får i dag tilbud om lovlige opioider i legemiddelassistert rehabilitering (LAR), siden risikoen for tilbakefall og overdose er høy ved brått avbrudd. Opioider virker sentraldempende, og overdose kan føre til pustestans. Risikoen er størst ved bruk av opioider som aktiverer opioidreseptorene fullstendig, som for eksempel morfin, diacetylmorfin (heroin), metadon eller fentanyl (Rusopplysningen). Opioider foreskrevet av lege stå ellers bak en økende andel av overdoser i Norge (Gjersing og Amundsen, 2022).

FIGUR 8 - LANGTIDSTRENDER - OPIOIDER 2002 - 2023



I årene 2002 til 2006 var det en stabil trend for heroin. Fra 2007 til 2010 var den økende, mens det fra 2011 har vært en nedadgående trend fram til den flatet ut i 2017. I årene med pandemi gikk heroindentensen noe ned, mens den nå kan se ut til å være på vei opp til pre-covidnivå. Subutex/buprenorfin hadde i perioden 2002- 2018 en økende trend, deretter det flatet ut før den så gikk noe nedover igjen. De siste to-tre årene har Subutex/buprenorfin hatt en stabil tendens. Metadon har hatt en svak nedadgående trend siden 2013 mens Dolcontin-trenden har flatet ut etter en lang nedadgående trend. Fra våren 2022 har tendensen vært svakt oppadgående (figur 8).

TABELL 9
HEROIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	-2
TILGJENGELIGHET	-7
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	-8

Heroin

Heroin fremstilles fra opiumsvalmuen, der det viktigste virkestoffet er morfin, som har en dempende effekt på sentralnervesystemet og gir en smertestillende og bedøvende rus. Virkningen kommer raskt etter inntak og varer fra fire til tolv timer. Heroin kan være spesielt giftig og overdoser er hyppig rapportert.

I perioden april-september 2023 var tendensen relativt stabil for heroin både når det gjaldt bruk, tilgjengelighet og interesse. Samlet ga det en aggregert differanse for heroin på -8 (tabell 9).

Bruk

I underkant av en tredjedel av Trendpanelet kjente til bruk av heroin i egen målgruppe, og samlet rapporterte de om en stabil tendens. Det var nesten utelukkende gruppen «Risiko-/etablert rusmiljø», som kjente til bruk av heroin. Heroin rangerer nå på 5. plass over de mest brukte rusmidlene, etter alkohol, cannabis, kokain og amfetamin. Mest vanlige inntaksmåte ble rapportert å være injisering, med røyking som nest mest vanlige måte. Heroin kombineres oftest med benzodiazepiner eller «piller», men Ketamin nevnes også. De vanligste slanguttrykket for heroin var «Minus», «dop» og «ned» ifølge informantene. Få informanter i Trendpanelet har oppgitt pris, men noe avhengig av renhet/styrke ser det ut til at prisen lå på rundt kr. 1.200,- til 1.500,- pr. gram.

Oslo Universitetssykehus hadde en liten nedgang i positive prøver for heroin sist periode. Helse Bergen v/MBF rapporterte om en liten økning i antall prøver som var positive sammenlignet med perioden før.

Helse Bergen registrerer heroinbruk under diagnosegruppe F11; Psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser som skyldes bruk av opiater. Behandlingsdata viste at det var en stabil tendens mht. pasienter som hadde opiater som hoveddiagnose ved oppstart utredning/behandling.

Brukerrommet rapporterte om nedgang i antall injeksjoner satt med heroin denne perioden, mens antall injeksjoner med opiat økte.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde ingen beslag av heroin denne perioden.

Kripas hadde en nedgang i antall beslag og også beslaglagt mengde heroin gikk betydelig ned. Antallet beslag som Kripas gjorde av fellesgruppen gruppen «Opiater» gikk ned, det samme gjelder mengde som ble beslaglagt.

Fengselet hadde i siste periode noen få beslag og en liten mengde heroin som ble beslaglagt.

Trendpanelet rapporterte om en stabilitet i tilgjengelighet på heroin.

Interesse

Antall treff på søk på heroin på hjemmesidene til BA og BT samt treff på Google Trends viste alle en nedgang, mens henvendelsene til Rusinfo.no om heroin viste en økning.

Konsekvenser av heroinbruk

Heroin ligger på plassen bak alkohol og kokain over hvilke rusmidler som forårsaket mest helse og sosiale konsekvenser, og det er først og fremst dårlig økonomi og dårlig fysisk helse og overdosefare som nevnes.

TABELL 10
METADON
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	1
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	1

Metadon

Metadon brukes ved behandling av opioidavhengighet. Metadon har lignende egenskaper som heroin, ved at det demper abstinenssymptomer, og trangen til inntak av heroin og andre opioider reduseres (www.helsedirektoratet.no).

Brukstendensen for metadon var stabil sist periode, både når det gjelder bruk, tilgjengelighet og interesse. Samlet ga det en aggregert differanse på 1 (tabell 10).

Bruk

Relativt få i trendpanelet kjente til bruk av metadon, og de aller fleste tilhørte gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Bruk ble rapportert til å være stabil. Den vanligste måten å innta metadon var å drikke den, men det ble også rapportert at metadon injiseres. Det meldes ikke om slanguttrykk for metadon, heller ikke er det noen som oppgir pris.

Positive analysesvar ved Helse Bergen v/MBF på metadon fra urinprøver hos pasienter mistenkt for inntak av rusmidler i helseregionen var stabil, mens positive analysesvar på rusmidler fra blod- urin og spyttprøver hos bilførere mistenkt for påvirket kjøring i Vest Politidistrikt tatt ved OUS viste en liten nedgang sammenlignet med forrige periode.

Data fra fengselet viste en svak økning i positive urinprøver på metadon, men det var her få prøver totalt sett.

Apotekerforeningen rapporterte at salg av metadon var stabilt i perioden april-september 2023 sammenlignet med halvåret før.

Brukerrommet rapporterte om en økning i antall injeksjoner satt med metadon.

Tilgjengelighet

Gruppen «Risikomiljø/Etablert miljø» i Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet av Metadon denne perioden sammenlignet med forrige.

Tolletaten hadde svært få beslag av Metadon.

Interesse

Søk på Metadon både i Rusinfo.no, BT og BA viste få eller ingen treff og en svakt økende eller stabil tendens i antall treff sammenliknet med perioden før. Google Trends viste en nedgang i antall treff.

TABELL 11

SUBUTEX/ BUPRENORFIN AGGREGERT DIFFERANSE APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	4
TILGJENGELIGHET	0
INTERESSE	4
AGGREGERT DIFFERANSE	8

Subutex/Buprenorfin [Subutex, Buprenorphine]

Buprenorfin er et syntetisk opioid og er bl.a. virkestoffet i preparatene Subutex, Buprenorphine og Suboxone, som brukes i LAR-behandling (www.felleskatalogen.no). Subutex og Buprenorphine er synonympreparater. Suboxone inneholder like mye av virkestoffet buprenorfin, som de to andre buprenorfinpreparatene, men er også tilsatt nalokson i hensikt å redusere mulighetene for injisering av preparatet.

I perioden april - september 2023 var det en stabil tendens i bruk, tilgjengelighet og interesse når det gjelder Subutex/Buprenorfin, med en aggregert differanse på 8 (tabell 11).

Bruk

En femtedel av trendpanelet kjente til bruk av Subutex/Buprenorfin, dette var hovedsakelig fra gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». De rapporterte om stabil bruk. Få av informantene rapporterte på pris, som ble rapportert til å være rundt kr. 200,- til 250,-/ for en 8 mg tablett. Tilsvarende var det få som nevnte slanguttrykk. Mest brukte måte å innta Subutex/Buprenorfin på ble rapportert å være å svelge/legge det under tungen, deretter å injisere.

Antall prøvesvar fra Helse Bergen v/MBF var stabilt, mens data fra Oslo Universitetssykehus viste en nedgang i antall prøver med funn av Subutex/Buprenorfin.

Urinprøver tatt i fengsel viste en oppgang sist periode sammenlignet med forrige periode.

Data fra Apotekerforeningen viste at det ikke var noen endring når det gjaldt salg av Subutex/Buprenorfin.

Data fra Brukerrommet viste at antallet injeksjoner satt med Subutex/Buprenorfin økte betydelig sist periode.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde dette halvåret ikke beslag av Subutex/Buprenorfin.

Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet.

Interesse

Tall fra Rusinfo.no viste en økning i antall henvendelser vedrørende Subutex/Buprenorfin denne perioden sammenlignet med oktober 2022 - mars 2023.

Hverken BA og BT hadde treff på Subutex og Buprenorfin siste periode, mens Google Trends hadde en stabil tendens når det gjaldt treff på Subutex/Buprenorfin.

TABELL 12
DOLCONTIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	10
TILGJENGELIGHET	3
INTERESSE	3
AGGREGERT DIFFERANSE	16

Dolcontin

Dolcontin er morfintabletter med lang virketid. Medikamentet brukes mot sterke smerter, særlig ved kreftsykdom. Dolcontin brukes også i økende grad i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Det var en økende tendens for Dolcontin i perioden april – september 2023, med en aggregert differanse på 16, og hvor det først og fremst var bruksindikatorene som økte (tabell 12).

Bruk

Seks av 24 informanter i trendpanelet kjente til bruk av Dolcontin i sitt miljø. Hovedsakelig tilhørte de gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø», og de rapporterte om en økende bruk. Dette bekreftes også i fokusgrupper, hvor det kommer fram at både tilbud og etterspørsel etter Dolcontin er økende. Inntaksmåten var først og fremst å svelge, noen rapporterte injisering. Det er for få kilder som oppgir pris til at det kan beregnes. Slanguttrykket som brukes er «Dolcis/dolciser».

Antall prøver med positivt utslag på Dolcontin ved Oslo Universitetssykehus viste en nedgang sammenlignet med forrige halvår, mens det ved Helse-Bergen v/MBF viste en økning.

Data fra Apotekerforeningen viser økt salg av Dolcontin siste halvår sammenlignet med halvåret fra oktober 2022 - mars 2023.

Tilgjengelighet

Tollvesenet hadde ingen beslag på Dolcontin. Det er også denne gangen kun Trendpanelet som har data på tilgjengelighet, og de rapporterte om økende tilgjengelighet på Dolcontin.

Interesse

Rusinfo.no hadde noen få treff på Dolcontin denne perioden, mens hverken BA eller BT hadde det. Google Trends viste en sterk økning i antall treff sammenlignet med forrige periode.

Andre opioider

Føre Var spør spesifikt om bruk av ulike smertestillende opioider med formål å oppnå ruseffekt. Det er flere i Trendpanelet som rapporterer om bruk av denne typen medikamenter. 9 av 30 trendpanellister rapporterer at de kjenner til bruk av «andre morfinpreparater», av disse kommer 2/3-deler fra gruppen «Risiko/etablert rusmiljø».

Virkestoffet **tramadol** finnes i medikamenter som Tramadol[®], Nobligan[®] og Tramagetic[®] og er et opioidanalgetika som brukes mot moderate akutte og kroniske smerter (Legemiddelhandboka). 6 av informantene i trendpanelet kjente til bruk av tramadol siste halvår. Tramadol ble hovedsakelig rapportert brukt i gruppen «Risiko-/etablert miljø».

Indikasjonene for bruk av **oksykodon** (Oxycodone[®], Oxycontin[®] og OxyNorm[®]) er sterke smerter spesielt i forbindelse med kreft (Felleskatalogen). 5 av informantene kjente til bruk av oksykodon, også her var disse hovedsakelig gruppen «Risiko-/etablert miljø».

Fentanyl er et opioid som er 100 ganger mer potent enn morfin. Det har vært på markedet siden 1960-tallet som injeksjonspreparat for bruk i anestesi. Fentanyl finnes også som depotplaster for bruk som smertelindring ved kronisk smerte (spesielt hos kreftpasienter) (legemiddelhandboka.no). Fentanyl finnes i Norge som depotplaster (Durogesic[®] og Fentanyl[®]), injeksjonsvæske, nespray og tabletter.

Føre Var rapporterte fentanyl som ett nytt rusmiddel brukt i Bergen i 2013. I 2017 var det 7 informanter som rapporterte om bruk av fentanylpreparater. Denne perioden var det svært få informanter som rapporterte kjennskap til rusmiddelet.

Når det gjelder øvrige syntetiske opioider slik som **nitazener**⁴ er det kjent at disse har forekommet i Bergen de siste par årene, og Føre Var vil i forlengelsen etterspørre slik bruk mer systematisk. For øvrige jobbes det med å inngå i det Europeiske ESCAPE-samarbeidet⁵ hvor restmidlene i bl.a. brukt injeksjonsutstyr analyseres for substanser, og slik kan være med på å påvise med større sikkerhet det reelle innholdet i rusmidler som inntas.

4 Nitazener er et syntetisk opioid som er flere ganger sterkere enn fentanyl.

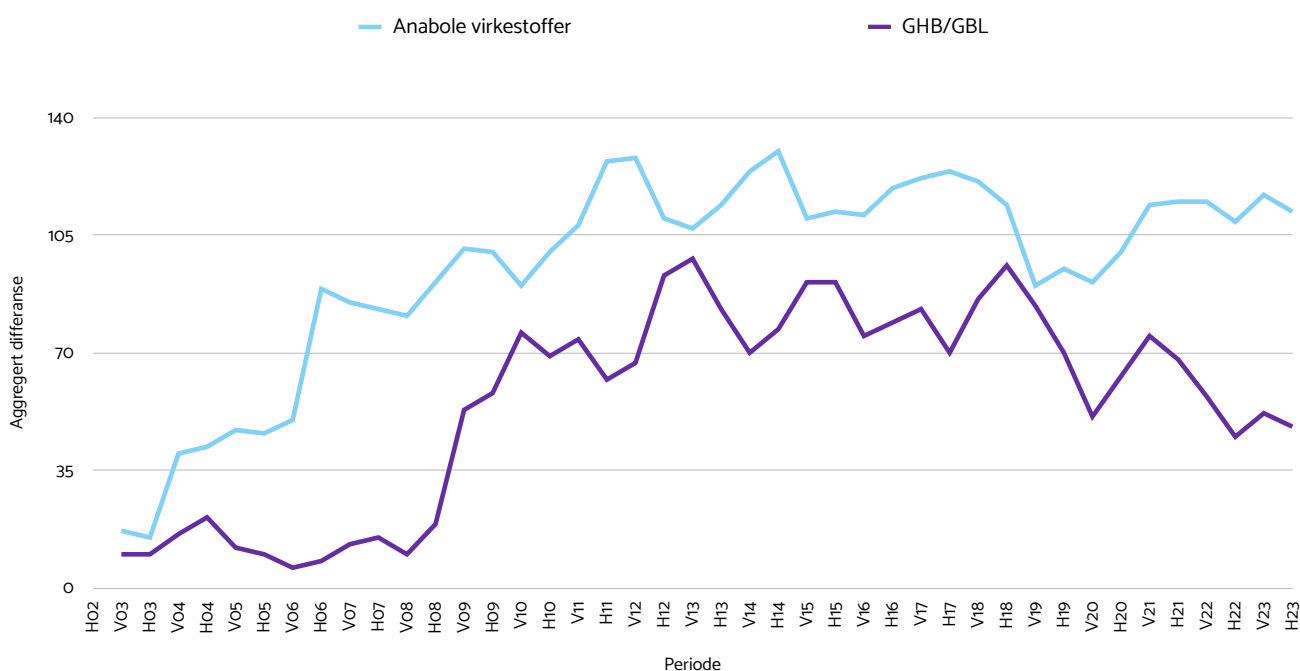
5 Syringe residues analysis (ESCAPE) | www.emcdda.europa.eu

Andre medikamenter og syntetiske stoffer

(Anabole virkestoffer, GHB/GBL, Rohypnol, Xanor, diazepam, Rivotril, Lyrica)

Langtidstrenden for anabole virkestoffer/dopingpreparater har gått opp og ned gjennom årene. Fra 2002 til 2014 var den økende, før den så har stabilisert seg. GHB/GBL hadde en stabil trend fram til 2008. Fra 2009 var trenden økende, men med variasjoner halvår for halvår, før den i 2018 falt igjen (figur 9). I starten av perioden med Covid-19 pandemien ble det rapportert en økende tendens, hvor GHB/GBL ble opplyst å være et erstatningsrusmiddel for andre, mindre tilgjengelige rusmidler. I siste del av pandemien og etterpå har tendensen vært fallende.

FIGUR 9 - LANGTIDSTRENDER - ANABOLE VIRKESTOFFER OG GHB/GBL 2002 - 2023



TABELL 13

ANABOLE VIRKESTOFFER AGGREGERT DIFFERANSE APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	-1
INTERESSE	-4
AGGREGERT DIFFERANSE	-5

Anabole virkestoffer

Anabole virkestoffer brukes ofte som dopingpreparater og er en samlebetegnelse på syntetiske stoffer med muskelbyggende effekter. Det finnes ulike typer av disse preparatene. Noen er anabole steroider og inneholder testosteron, mens andre inneholder andre hormoner. Virkninger og bivirkninger av bruk varierer etter innholdsstoff og inntaksmåte. Bruk av anabole virkestoffer er ofte forbundet med å «bygge kropp» for å ta seg bedre ut til sommeren eller for å «reparere» kroppen etter nedbrytingen som har skjedd som følge av bruk av rusmidler.

Det har vært en stabil tendens i bruk, tilgjengelighet og interesse for anabole virkestoffer/dopingpreparater i perioden april – september 2023. Samlet gir det en aggregert differanse på -5 (tabell 13).

Bruk

En tredjedel av Trendpanelet kjente til bruk av anabole steroider/dopingpreparater i sitt miljø, og hovedvekten var fra gruppen «Risikomiljø/etablert rusmiljø». Trendpanelet rapporterte om en stabil situasjon når det gjelder bruk. Inntaksmåten ble rapportert først å fremst å være gjennom injisering, deretter å svelge preparatet. Det er få som har nevnt bruk av anabole steroider i kombinasjon med andre spesifikke rusmidler, mens de helsemessige og sosiale konsekvenser som ble nevnt var psykiske helseplager og kroppslige endringer. Slanguttrykk som ble brukt var «Bol». Få informanter har oppgitt prisen på en kur.

Ingen nøkkelpersoner i skolene kjenner til bruk av anabole steroider.

Apotekerforeningen hadde en stabil tendens når det gjaldt salg av anabole virkestoffer.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en nedgang i antall beslag mens beslaglagt mengde var stabil siste periode sammenliknet med perioden fra oktober 2022 til mars 2023.

Kripos hadde ingen beslag denne perioden heller, mens fengselet hadde få beslag, men en økning i beslaglagt mengde.

Trendpanelet rapporterte om en økning i tilgjengelighet på anabole steroider.

Interesse

Tendensen når det gjelder antall henvendelser til Steroideprosjektet ved Oslo Universitetssykehus vedrørende anabole virkestoffer var stabil.

Både Rusinfo.no og BT oppga få henvendelser og treff på anabole virkestoffer sist periode, mens Google Trends og BA hadde en markert nedgang i henvendelser om anabole virkestoffer april - september 2023 sammenliknet med perioden før.

TABELL 14
GHB/GBL
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	6
TILGJENGELIGHET	-10
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	-4

GHB/GBL

GHB (gammahydroksybutyrat) er et dempende stoff som er enkelt å framstille, som pulver eller i flytende form. Vanligste inntaksmåte og dose er å drikke en kork, og virkningen inntreer i løpet av 15-30 minutter. Det er liten forskjell mellom vanlig rusdose og overdose. GBL (gammabutyrolacetone) er et konsentrat av GHB. Når GBL tynnes med basisk væske omdannes det til GHB. Et inntak av GBL, som raskt omdannes til GHB i kroppen, gir en sterkere og mer uforutsigbar rus. Rusvirkningen av GHB/GBL ligner effekten av alkohol (www.helsedirektoratet.no).

Aggregert differanse når det gjelder GHB/GBL var på -4, altså en stabil tendens slik vi ser av tabell 14.

Bruk

Rundt ¼-del av trendpanelet kjente til bruk av GHB/GBL, med en overvekt fra gruppen «Risikomiljø/ etablert rusmiljø», og de rapporterte at det var en stabil tendens i bruk. Trendpanelet oppga at GHB/GBL i all hovedsak drikkes. Ingen rapporterte på pris denne gangen, mens pris tidligere gjerne har vært rundt kr. 600,- pr. dl. Det vanligste slanguttrykket for GHB/GBL var «Kork».

Oslo Universitetssykehus hadde en økning i antall prøver som påviste funn av GHB/GBL.

Svært få blant nøkkelpersoner i skole kjente til bruk av GHB/GBL i elevmassen.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde ingen beslag GHB/GBL i perioden april-september 2023, dette var en nedgang sammenlignet med forrige periode.

Kripos hadde en nedgang i antall beslag og det var få beslag sist periode. Beslaglagt mengde var stabil.

Fengselet hadde få beslag og liten mengde beslaglagt.

Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet på GHB/GBL.

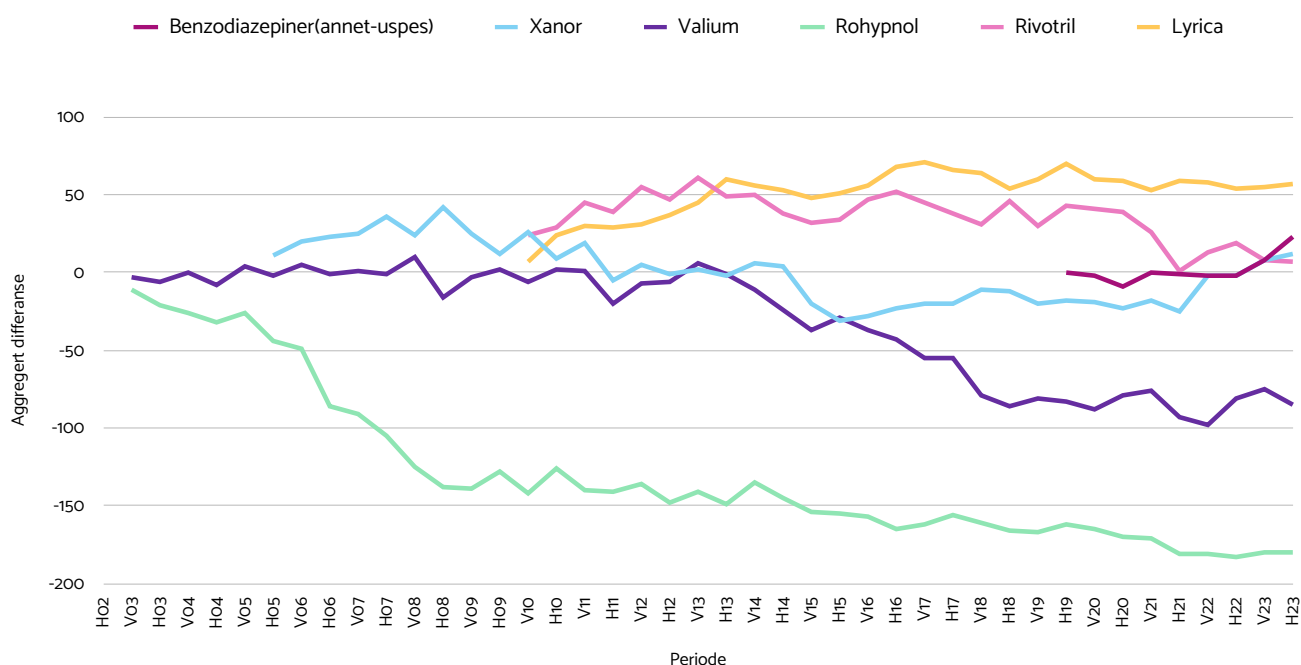
Interesse

Rusinfo.no hadde få henvendelser om GHB/GBL sist periode, det samme hadde de forrige periode. Hverken søk i BA og BT viste treff på GHB/GBL. For Google Trends var tendensen stabil sammenlignet med forrige periode.

Benzodiazepiner og Lyrica

Benzodiazepiner er legemidler hvor den terapeutiske virkningen i hovedsak er beroligende, angstdempende, søvnfremmende, krampestillende eller muskelavslappende. Inntak av større mengder kan gi rus. De mest kjente benzodiazepiner er diazepam (Valium, Vival, Stesolid), oxazepam (Sobril, Alopam), klonazepam (Rivotril), alprazolam (Xanor og Ksalol) og flunitrazepam (Flunipam og Rohypnol). Det er utbredt misbruk av alle disse medikamentene. I noen miljøer er det vanlig å kombinere benzodiazepiner med andre rusmidler, både for å oppnå en sterkere rus og/eller dempe bivirkninger av annen rusmiddelbruk. Slik bruk øker faren for overdose (www.fhi.no). Lyrica®, med virkestoffet pregabalin, er et antiepilepticum med smerte-stillende og dempende effekt. Lyrica kan gi ruseffekt, særlig i kombinasjon med opioider.

FIGUR 10 - LANGTIDSTRENDER - BENZODIAZEPINER OG LYRICA 2002 - 2023



I årene fra Førre Var startet overvåkingen av rusmidler i 2002 har Rohypnol hatt en nedadgående trend, og trenden har nå flatet ut. Også Valium (diazepam) har hatt en nedadgående trend i mange år, mens Xanor etter 2015 har hatt en stabil trend fram til høsten 2021 og har etter det økt noe. Data tyder på at det er introduksjonen av Ksalol på det illegale markedet, som har samme virkestoffet som Xanor (alprozalam), som gjør dette. Trenden for Rivotril har ligget stabilt siden 2016 men hadde en sterk reduksjon i perioden rundt nedstengingen på grunn av pandemien, og er fremdeles på omtrent samme nivå. Lyrica var økende fra overvåkingen startet i 2010 og frem til 2017 og har etter det hatt en stabil trend. Gruppen uspesifiserte benzodiazepiner ser ut til å ha en økende tendens (figur 10).

TABELL 15
ROHYPNOL/FLUNITRAZEPAM
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	1
TILGJENGELIGHET	0
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	0

Rohypnol

Rohypnol/Flunitrazepam er et innsovningsmiddel i gruppen benzodiazepiner. Medikamentene ble avregistrert for salg i Norge, henholdsvis i 2004 og 2012, men er fortsatt mulig å få kjøpt på apotek gjennom registreringsfritak. Rohypnol (flunitrazepam) smugles også inn til Norge og selges på det illegale markedet.

I perioden april – september 2023 var det en stabil tendens i tilgjengelighet og interesse for Rohypnol/flunitrazepam.

Bruk

Få i trendpanelet kjente til bruk av Rohypnol i sitt nettverk/miljø, og de rapporterte om en stabil tendens. Inntaksmåten som var kjent for Trendpanelet var å svelge Rohypnol.

Helse Bergen v/MBF hadde en nedgang i positive prøvesvar for Rohypnol/flunitrazepam, mens Oslo Universitetssykehus ikke hadde positive prøver siste halvår.

Apotekerforeningen hadde en oppgang i salg av Rohypnol sist periode.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde ingen beslag av Rohypnol. Trendpanelet rapporterte om en stabilitet i tilgjengelighet av Rohypnol.

Interesse

Søk i mediekildene ga få eller ingen treff på Rohypnol med unntak av Google Trends som hadde en nedgang.

TABELL 16
XANOR
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	5
TILGJENGELIGHET	-2
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	4

Xanor/Ksalol

Xanor og Ksalol, som begge har virkestoffet alprazolam, er legemiddel som har en dempende effekt på sentralnervesystemet. Indikasjon for bruk er behandling av panikksyndrom ([www.felleskatalogen](http://www.felleskatalogen.no)). Mens Xanor markedsføres og selges i Norge, er ikke Ksalol et medikament som brukes legalt i Norge, men smugles inn fra bl.a. Serbia og Bosnia.

Tendensen for Xanor/Ksalol i perioden april - september 2023 viste en stabil tendens med en aggregert differanse på 4 (tabell 16).

Bruk

Nær en tredjedel av informantene i Trendpanelet kjente til bruk av Xanor/Ksalol, med flest i gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Trendpanelet rapporterte om en sterk økning i bruk. Inntaksmåten var først og fremst å svelge, deretter å injisere og prisen var rundt kr. 35,- til 40,- pr. pille eller rundt kr. 250- pr. brett. Det var få slanguttrykk som ble oppgitt brukt denne gang, men tradisjonelt har «Stolper» vært brukt om Xanor, mens «Blå» eller «små blå» gjerne har vært brukt om Ksalol. Det er få som nevner Xanor i kombinasjon med andre rusmidler. Når dette nevnes er det gjerne i kombinasjon med alkohol.

Prøvesvar ved Oslo Universitetssykehus OUS og Helse Bergen v/MBF viste henholdsvis en liten nedgang og en stabil tendens i antall prøver med funn av virkestoffet i Xanor/Ksalol sammenlignet med perioden før.

Tall fra Apotekerforeningen viste en stabil tendens i salg av Xanor sammenliknet med forrige periode.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en liten økning i antall beslag og en nedgang i beslaglagt mengde Xanor. Fengselet hadde denne gangen ikke beslag av Xanor i motsetning til forrige periode hvor de hadde ett stort beslag.

Trendpanelet rapporterte om økning i tilgjengelighet.

Interesse

Antallet henvendelser til Rusinfo.no var stabil, også data på treff i BA og BT viste en stabil tendens. Når det gjelder Google Trends var det en liten økning i treff.

TABELL 17

VALIUM/DIAZEPAM AGGREGERT DIFFERANSE APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	-12
INTERESSE	2
AGGREGERT DIFFERANSE	-10

Diazepam (Valium/Stesolid/Vival)

Valium/Stesolid/Vival er synonympreparater med virkestoffet diazepam. Indikasjon for bruk er nevroser og psykosomatiske tilstander preget av angst, fobier, uro, spenning og aggresjon (www.felleskatalogen).

Bruk og interesse for Valium/diazepam i perioden april-september 2023 var stabil, mens det var en nedgang tilgjengelighet. Samlet gir dette en aggregert differanse på -10 (tabell 17).

Bruk

Halvparten av trendpanelet kjente til bruk av diazepam-preparatene/Valium, og de oppga samlet at bruken var stabil. Flere fra gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø» enn i de andre to gruppene kjente til bruk i egent miljø. Valium og andre benzodiazepiner ble gjerne kombinert med alkohol og

opiater, og de ble hovedsakelig svelget, deretter injisert.

Apotekerforeningen rapporterte ingen endring for Valium/diazepam siste periode.

Også Helse Bergen v/MBF og Oslo Universitetssykehus rapporterte at tendensen var stabil sist periode for antall prøver for substanser med virkestoffet diazepam.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde av diazepam-preparatene sammenlignet med halvåret før.

Trendpanelet rapporterte om ingen endring i tilgjengelighet.

Interesse

Det var også i denne perioden få treff eller ingen treff i både BA og BT, mens Rusinfo.no hadde en økning i antall henvendelser om Valium/diazepam-preparater. Treff på Google Trends viste en nedgang denne perioden sammenlignet med forrige.

TABELL 18

RIVOTRIL

AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	-3
TILGJENGELIGHET	-4
INTERESSE	6
AGGREGERT DIFFERANSE	-1

Rivotril

Rivotril er et muskelavslappende, beroligende og angstdempende legemiddel med virkestoffet klonazepam. Rivotril brukes til behandling av epilepsi og kramper (www.felleskatalogen.no).

Samlet aggregert differanse for bruk, tilgjengelighet og interesse for Rivotril var stabil på -1 i perioden april-september 2023 sammenlignet med perioden oktober 2022 – mars 2023.

Bruk

Rundt 1/3-del trendpanelet kjente til bruk av Rivotril. Rivotril var først og fremst kjent i gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Brukstendensen var stabil. Det mest vanlige var å svelge Rivotril, men noen informanter oppgir at både sniffing og injisering skjer. Slanguttrykk som tradisjonelt har vært brukt er «Rivvo», denne gangen var det få informanter som nevnte slanguttrykk. Pris var rundt kr. 25,-/tablett eller kr. 250,- pr. brett.

Antall prøver med positive funn fra Helse Bergen v/MBF var stabil mens antallet prøver ved Oslo Universitetssykehus viste en liten nedgang.

Apotekerforeningen rapporterte om en stabil tendens i salg av Rivotril.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en få antall beslag av Rivotril i perioden april – september 2023, og beslaglagt mengde gikk ned.

Fengselet hadde få funn, men en økning i mengden Rivotril-tabletter som ble beslaglagt.

Trendpanelet oppga at tilgjengeligheten var stabil.

Interesse

Antall henvendelser til Rusinfo.no vedrørende Rivotril viste siste periode gikk opp, det samme gjorde antall treff på Google Trend. Søk i BA og BT viste få teller ingen treff.

TABELL 19
LYRICA
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	-2
TILGJENGELIGHET	0
INTERESSE	4
AGGREGERT DIFFERANSE	2

Lyrice

Lyrice er et legemiddel som inneholder virkestoffet pregabalin og tilhører en gruppe legemidler som brukes for å behandle epilepsi, nevropatisk smerte og generalisert angstlidelse (GAD) hos voksne (www.felleskatalogen.no).

Bruk

Rundt 1/4-del trendpanelet kjente til bruk av Lyrice innenfor egen målgruppe, og de meldte om en økning i bruk. Det er først og fremst «Risikomiljø-/etablert rusmiljø» som rapporterte kjennskap til Lyrice, som først og fremst blir svelget. Få av trendpanellistene rapporterte på pris.

Oslo Universitetssykehus rapporterte om en nedgang i antall prøver som var positiv for Lyrice denne perioden, mens Helse Bergen v/MBF meldte om en stabilitet.

Apotekerforeningen rapporterte om en stabil situasjon når det gjelder salg av Lyrice.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde ingen beslag i denne perioden.

Trendpanelet rapporterte om stabilitet i tilgjengelighet for Lyrice den siste perioden.

Interesse

Rusinfo.no rapportert om en økning i antallet henvendelser på Lyrice denne perioden. Google Trends viste en stabil tendens i treff mens søk på Lyrice ikke ga utslag hverken i BT og BA Slik var det også var i forrige periode.

TABELL 20

BENZODIAZEPINER USPESIFISERT
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2023

	SKÅR
BRUK	7
TILGJENGELIGHET	14
INTERESSE	-6
AGGREGERT DIFFERANSE	15

Benzodiazepiner uspesifisert

Føre Var jobber med å få mer spesifikke data fra noen kilder som pr. i dag registrerer bruk og tilgjengelighet av benzodiazepiner uspesifisert. Vi velger derfor inntil videre å presentere en «oppsamlingskategori» av gruppen benzodiazepiner, hvor virkestoffet ikke er kjent.

Bruk

Behandlingsdata fra Helse Bergen viste at det var en sterk økning mht. pasienter som hadde avhengighet av benzodiazepiner som hoveddiagnose ved oppstart utredning/behandling. Urinprøvesvar fra fengselet viste en økning i antallet positive prøver på virkestoffer i benzodiazepiner.

Tilgjengelighet

Tolletaten meldte om en økning både i antall beslag og beslaglagt mengde. Kripos, som registrerer de ulike virkestoffene under den generiske termen benzodiazepiner, hadde en nedgang i antall beslag, mens det var en betydelig økning i beslaglagt mengde.

Interesse

Rusinfo.no hadde en nedgang i antall treff på benzodiazepiner uspesifisert sist periode. Hverken BA eller BT hadde treff, mens antall treff på Google Trends var stabilt.

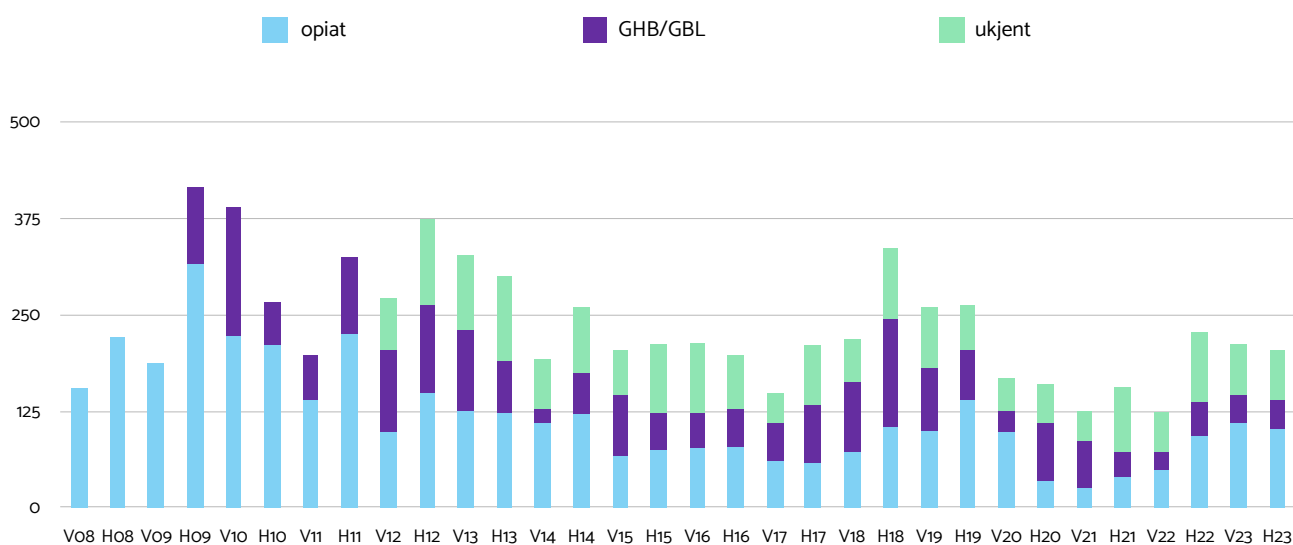
KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK

En del informasjon som innhentes til Føre Var er relatert til rusmiddelbruk, men sier ikke noe spesifikt om de enkelte rusmidlene. Det er likevel en type data som kan belyse rusmiddelsituasjonen mer generelt og konsekvenser av rusmiddelbruk. Noen slike data presenteres her.

Overdoseutrykninger og overdosedødsfall

Antallet overdoseutrykninger har vært relativt stabil siste halvårsperiode. Fra april - september 2023 registrerte Akuttmedisinsk seksjon (AMK), Helse Bergen 102 overdoseutrykninger relatert til bruk av opiater, mot 110 halvåret før (oktober 2022 – mars 2023). I den samme perioden ble det registrert 36 GHB/GBL-relaterte overdoseutrykninger, mot 37 halvåret før. AMK registrerte også at det var 66 overdoseutrykninger der rusmiddeltype var ukjent, mot 65 i halvåret før. Samlet var det 204 overdoseutrykninger siste halvår, mot 212 utrykninger halvåret før (figur 11). Også den nasjonale statistikken over overdosedødsfall for 2022 viser en stabil tendens (FHI 2023)

FIGUR 11 - ANTALL OVERDOSEUTRYKNINGER I BERGEN 2008 - 2023



Som figur 11 viser er antallet overdoseutrykninger relativt stabil, og ligger på samme nivå som i perioden forut for Covid-19- pandemien. Det er fremdeles opiatoverdoser som forårsaker flest utrykninger, hvilket også var tilfellet rett forut for pandemien. Ellers må vi tilbake til midten av 2010-tallet og tidligere for å finne dette. GHB/GBL-overdosene utgjør fremdeles en liten del av alle utrykningene, mens gruppen «ukjent» utgjør omtrent halvparten av opiat-utrykningene.

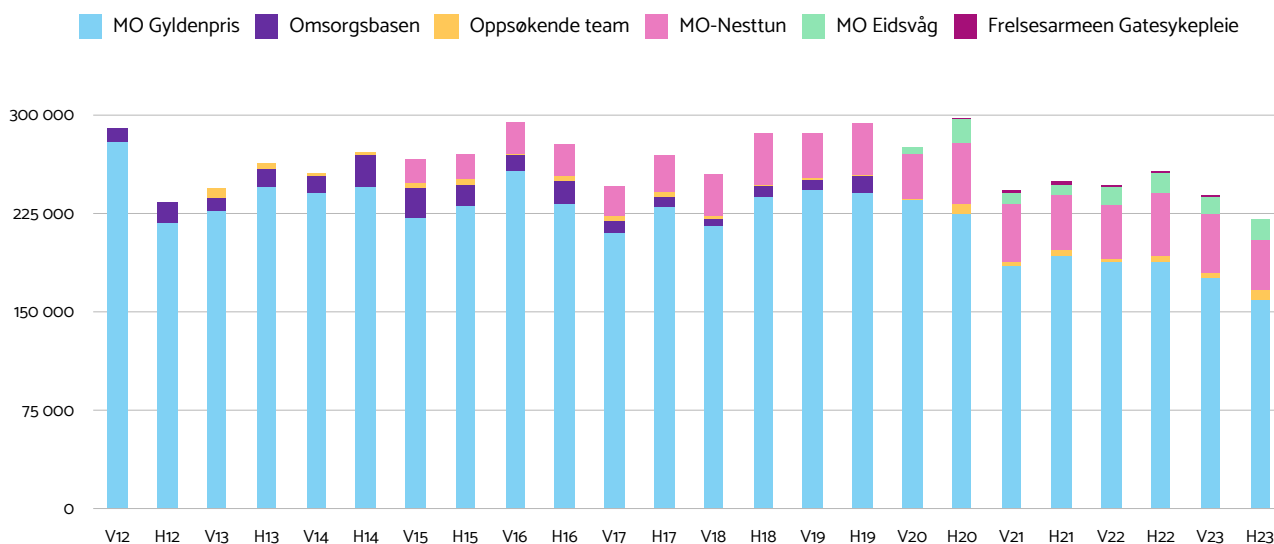
Utdeling av brukerutstyr

Heroin, amfetamin, anabole virkestoffer/dopingpreparater og et utvalg medikamenter blir ofte injisert. For å redusere blodbåren smitte, deles det ut injeksjonsutstyr til aktuelle brukergrupper. Heroin kan røykes, og det er en inntaksmåte som både reduserer overdosefare og smitterisiko. Røykefolie er utstyr som brukes ved denne inntaksmåten. Mengden injeksjonsutstyr og folie som brukes, kan være indikatorer på rusmiddelbruk i Bergen. Med bakgrunn i dette, innhentes data fra instanser som deler ut sprøyter, kanyler (spisser) og folie.

Det totale antallet utdelte kanyler i Bergen siste halvår var i underkant av 221.000, noe som var en nedgang på omtrent 18.000 sammenlignet med halvåret før. Det er fremdeles MO-senteret Gyldenpris som deler ut mest utstyr til injeksjoner; i perioden april - september 2023 delte de ut nesten 159.000 pakker med kanyler, noe sommer en liten nedgang sammenlignet med halvåret før.

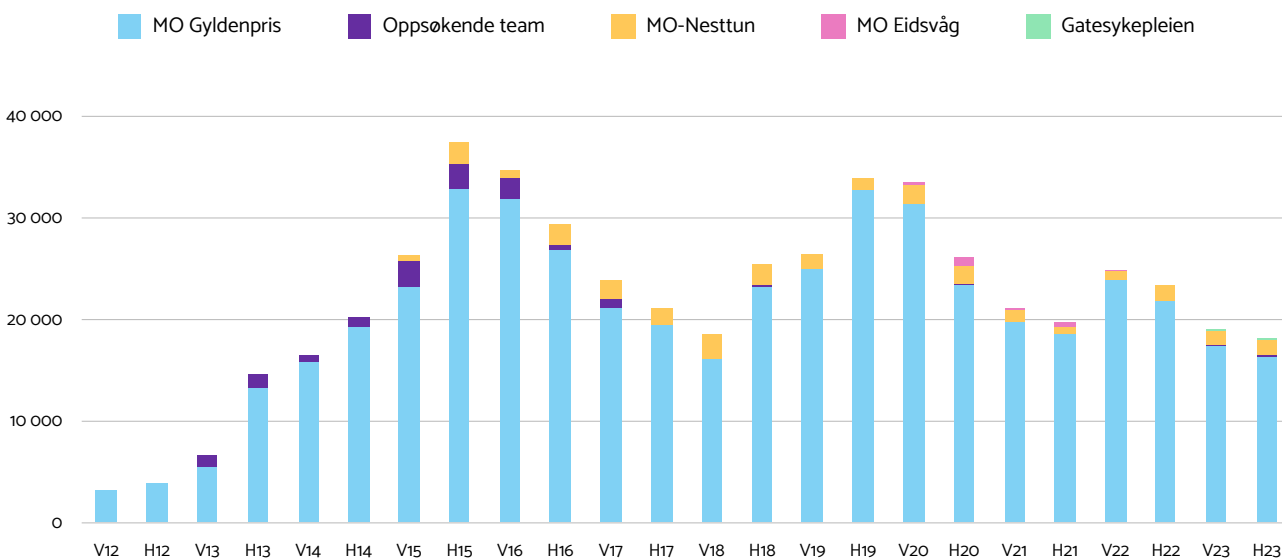
I samme perioden hadde også MO-senteret på Nesttun en reduksjon i utdelte kanyler, fra om lag 44.000 våren 2023 og til 37.000 i denne perioden. Kirkens Bymisjon delte ut 8035 kanyler denne perioden, mot 4.660 i forrige periode. MO-senteret på Eidsvåg delte ut 15741 kanyler siste periode mot 13.722 oktober 2022 – mars 2023. Frelsesarmeens gatesykepleie delte ut 925 kanyler og sprøyter mot 1.016 halvåret før.

FIGUR 12 - ANTALL UTDELTE KANYLER I BERGEN 2012 – 2023



De tre MO-sentrene i Bergen samt Oppsøkende team v/Kirkens Bymisjon deler ut røykefolie til de som bruker heroin. MO-senteret Gyldenpris startet utdelingen høsten 2011, Oppsøkende team våren 2012, MO-senteret Nesttun i juli 2014 og MO-senteret Eidsvåg i september 2019. Gatesykepleien i Frelsesarmeen startet utdeling av røykefolie i slutten av juni 2023, og er nå inkludert i statistikken.

FIGUR 13 - ANTALL UTDELTE RØYKEFOLIE I BERGEN 2012 – 2023

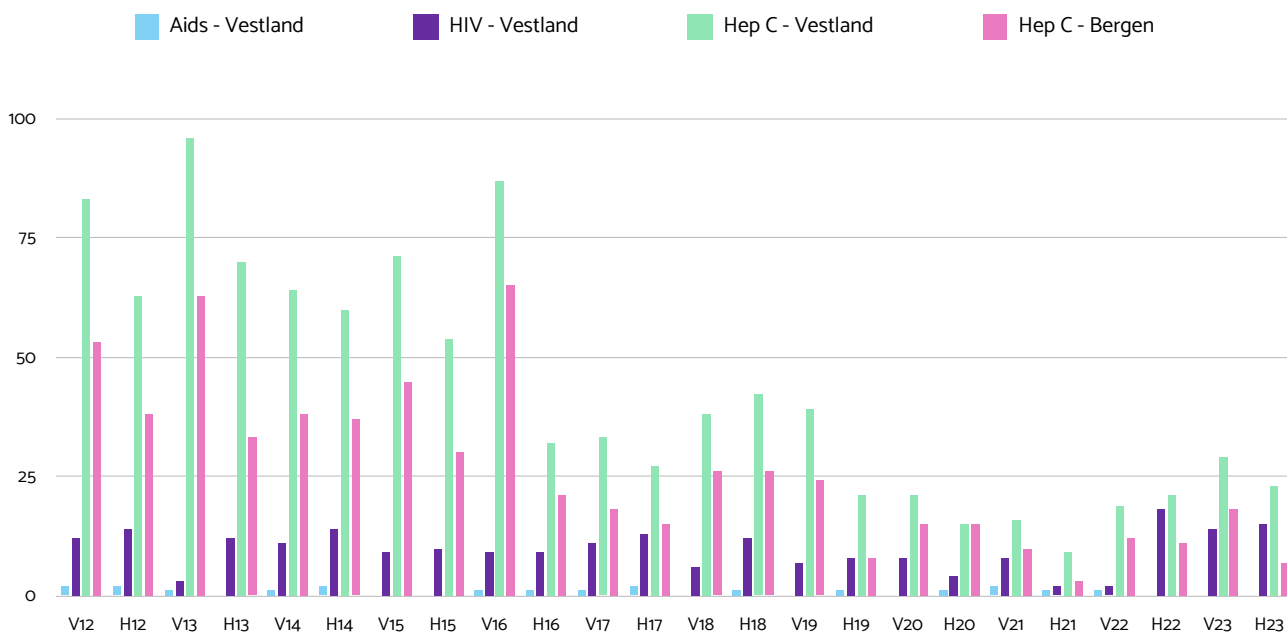


Totalt ble det utdelt i overkant av 18.000 stk. røykefolie i perioden april – september 2023, mot rundt 19.000 stk. i perioden oktober 2022 – mars 2023. (Figur 13). Røykefolier kommer normalt i pakker på 5, og det er antallet folier som framkommer av statistikken. Siste halvår delte MO-senteret Gyldenpris ut 16.275 røykefolier, mot 17.315 halvåret før. Sammenlignet med Gyldenpris er tallene for MO-sentrene på Nesttun, i Eidsvåg og Oppsøkende team v/Kirkens Bymisjon små når det gjelder utdeling av røykefolier. Nesttun delte ut 1.640 røykefolier siste halvår mot 1305 halvåret før, mens Oppsøkende team delte ut 106 mot 212. MO-senteret Eidsvåg delte ut 36 stk. røykefolie, mot 65 i perioden oktober 2022 – mars 2023. Gatesykepleien v/Frelsesarmeen sin statistikk viser 130 utdelte røykefolier mot 165 halvåret før.

Smittsomme sykdommer

Ifølge Folkehelseinstituttets registreringer (MSIS) ble 15 personer diagnostisert med hiv i Vestland fylke i perioden april – september 2023, mens det var 14 personer sist periode. Heller ikke denne perioden var det noen i Vestland som fikk diagnosen aids. 23 personer fikk diagnostisert hepatitt C i Vestland, en nedgang på 6 sammenlignet med perioden oktober 2022 – mars 2023. 7 av de hepatitt C-smittede var hjemmehørende i Bergen, hvilket er en relativt lavere andel sammenlignet med halvåret før (figur 14).

FIGUR 14 - AIDS, HIV, HEPATITT C - ANTALL DIAGNOSTISERTE 2012 – 2023



APPENDIKS

Appendiks 1

Analysetableller

Få av datakildene som benyttes i Føre Var er direkte sammenlignbare, derfor brukes en "felles analyseenhet", en såkalt trendverdi, slik at en kan trekke ut mønstre, sammenhenger og motsetninger fra de ulike kildedataene. De følgende tabellene sammenfatter de ulike indikatorene, slik at mønstre for de enkelte rusmidlene kan identifiseres. Tabell 21 (hovedtabell) inneholder materiale fra sekundærdata, medieovervåkning, nøkkelpersoner i skole og trendpanel.

Analysetablellene inneholder verdier på en skala fra minus to til pluss to, og tallene angir ulike tendenser for hvert av rusmidlene fra forrige halvårsperiode til nåværende halvårsperiode. Tallet -2 indikerer en sterk nedgang, tallet -1 indikerer en gradvis nedgang. Hvis det ikke foreligger noen endring, markeres dette med tallet 0. Tallet 1 indikerer en gradvis oppgang og 2 indikerer en sterk oppgang.

SKALA FOR BESLAG, PRØVER, INTERNETTSIDER OG HJELPETELEFONER

2	sterk økning dvs. fra +75 % og oppover
1	gradvis økning dvs. fra +25 % til +74 %
0	ingen endring dvs. fra +24 % til -12 %
-1	gradvis nedgang dvs. fra -13 % til -37 %
-2	sterk nedgang dvs. fra -38 % og nedover

SKALA FOR BEHANDLINGSDATA

2	sterk økning dvs. alt fra +30 % og oppover
1	gradvis økning dvs. alt mellom +29 % til +10 %
0	ingen endring dvs. alt mellom +9 % til -9 %
-1	gradvis nedgang dvs. alt mellom -10 % til -29 %
-2	sterk nedgang dvs. fra -30 % og nedover

SKALA FOR ALKOHOLSALG

2	sterk økning dvs. fra +11 % og oppover
1	gradvis økning dvs. fra +5 % til +10 %
0	ingen endring dvs. fra +4 % til -4 %
-1	gradvis nedgang dvs. fra -5 % til -10 %
-2	sterk nedgang dvs. fra -11 % og nedover

SKALA FOR TRENDPANEL OG NØKKELPERSONER I SKOLE

2	gjennomsnittet ligger fra 2.3 og nedover
1	gjennomsnittet ligger mellom 2.4 og 2.6
0	gjennomsnittet ligger mellom 2.7 og 3.3
-1	gjennomsnittet ligger mellom 3.4 og 3.6
-2	gjennomsnitt fra 3.7 og oppover

Skala for tallmateriale under 5

Når begge tall er 5 eller mindre, markeres dette med tegnet * bak oppgitt tendens.

Når tallmaterialet er 5 eller mindre, brukes ikke sterke endringer (-2 eller +2).

Da brukes kun gradvis økning markert med 1*, ingen endring med 0* og gradvis nedgang med -1*.

Dersom tallmaterialet går fra 0 til 0, markeres dette med tegnet "-".

Endres tallmaterialet kun med 1, utgjør dette ingen endring = 0*.

Vekting av kildene

Informasjonskildene blir kategorisert og vektet avhengig av hvor pålitelige de er med henblikk på å indikere tilgjengelighet og bruk av rusmidler. Størst vekt gis til data med klare indikasjoner på faktisk bruk av rusmidler. Kildene har følgende vekting:

Størst vekt (x4) er gitt data fra alkohol- og lokale apoteksalg og Trendpanel (brukstrender).

Nest størst vekt (x3) er gitt beslag fra tolletaten, tester fra fengsel og Oslo Universitetssykehus og Helse Bergen, Akuttposten, Trendpanel (tilgjengelighet) og nøkkelpersoner fra skole (brukstrender).

Medium vekt (x2) er gitt data fra Rusinfo.no, behandlingsdata fra Helse Bergen, regionale apoteksalg, regionale polititall, data fra Brukerrommet og nøkkelpersoner fra skole (tilgjengelighet).

Minst vekt (x1) er gitt data fra fengsel (beslag), medier og lave forekomster av funn, uavhengig av kildeopphav (funn som er markert med stjerne i tabellen).

Oppdeling av "aggregert differanse"

For å få et mer detaljert bilde av hva som ligger bak de vektete trendverdiene i tabell 22 (Hovedtabell), deles den aggregerte differansen inn i tre kategorier: bruk, tilgjengelighet og interesse. Bruk dekker kildene brukstrender fra Trendpanel og Nøkkelpersoner skole, prøver fra fengsel, OUS og MBF, behandlingsdata og alkoholsalg. Tilgjengelighet baseres på tilgjengelighetstrender fra Trendpanel og Nøkkelpersoner skole, antall og mengde beslag fra toll og fengsel. Interesse/bekymring bygger på kildene Rusinfo.no, Steroideprosjektet, Google Trends, Bergensavisen og Bergens Tidende.

Det lages et skjema for hvert rusmiddel, der en tar utgangspunkt i enkeltkildenes trendverdi (se tabell 21). Denne verdien multipliseres med kildens vektete endringsverdi. Tallet en da kommer fram til summeres for alle kildene sortert under henholdsvis bruk, tilgjengelighet og interesse. Hvert rusmiddel får da en verdi for bruk, en verdi for tilgjengelighet og en verdi for interesse som samlet vil tilsvare totalverdien, dvs. den verdien som benevnes aggregert differanse i tabell 21.

Se høstens hovedtabell 2023:

[Til hovedtabell](#)

Appendiks 2

Metodiske begrensninger
– sekundærdata

Dataene som benyttes i Føre Var er i stor grad indikatorer på tilgjengelighet og bruk av rusmidler, og gir ikke et mål på faktisk bruk. Det foreligger en del usikkerhet i datamaterialet, og årsakene kan være flere, for eksempel:

Tolletatens data tilknyttet beslag

Endringer i tolletatens arbeid og prioriteringer kan gi utslag fra måned til måned eller fra halvår til halvår. Dette kan få betydning for hvilke og hvor mange beslag som er gjort. Etatenes beslagstall sier ikke nødvendigvis så mye om hvilke mengder som kommer ut på markedet og blir brukt illegalt. I tillegg kan beslagstall påvirkes av lovendringer. Tilsvarende gjelder dette beslag fra Kripas.

Fengslenes beslag/testing

I samsvar med de ovenfor nevnte punktene, vil fengslenes egeninnsats innvirke på dataene. Kapasitet og ressurser til å fokusere på rusmiddelbruk i fengselet vil også kunne variere. I tillegg vil også de ulike stoffenes «lagringstid», dvs. hvor lenge stoffet kan spores i spyttprøver/urin, påvirke hvilke substanser som gir positive testresultat. Noen medikamenter kan ha ulike preparatnavn, men samme virkestoff, og kan derfor ikke skilles fra hverandre i urinanalyser, eksempelvis Subutex og Suboxone som begge inneholder buprenorfin.

MBF Helse Bergen

Mange opioider blir omdannet til morfin i kroppen og det er vanskelig å tolke hvilke stoffer som er inntatt. Heroin blir omdannet både til morfin og 6-monoacetylmorfin (6-MAM). 6-MAM påvist i urin er en spesifikk heroinmetabolitt, og brukt i denne kilden.

Alkoholsalg

Salgstallene dekker kun det Vinmonopolet, Bunnpris, Ringnes, Coop Hordaland og Hansa Borg selv selger. Data over alkoholsalg omfatter ikke legal eller illegal import, taxfreesalg eller hjemmebrygging/-brenning av alkohol.

Behandlingsdata

Behandlingsdata fra Helse-Bergen dekker antall diagnostisert med F10-F14 ved oppstart utredning/ behandling ved poliklinisk behandling og ved innleggelse i døgnenhet. Antall registrerte tilfeller er ikke antall nye personer i utredning/behandling, men antall utredning/behandlingsstart. Pasienter kan ha flere start utredning/behandling i løpet av en periode.

Appendiks 3

Datakilder som brukes i
Føre Var

Bergen kommune, Kontor

for skjenkesaker: Årlige

data over antall salgs- og skjenkebevillinger, og antall utførte salgs- og skjenkekontroller i Bergen kommune.

Bunnpris, salgstall: Data over salg av øl, rusbrus, cider og svakvin til butikker i Bergen. Fratrukk for salgstall Hansa Borg og Ringnes

Ringnes Bryggerier, salgstall:

Data over solgte enheter øl, cider og rusbrus.

Coop Hordaland, salgstall: Coop Hordaland er en dagligvarekjede i Bergen. Data over antall solgte enheter av øl, cider og rusbrus.

Hansa Borg Bryggerier AS,

salgstall: Data over salg av øl, rusbrus, cider og svakvin til butikker, restauranter og utesteder i Bergen.

Helse Bergen,

Akuttmedisinsk seksjon

[AMK], Ambulansetjenesten, antall overdoseutrykninger:

Ett på registrerte opioide overdoseutrykninger, ett på antall utrykninger til bevisstløse personer som har tatt GHB/GBL og ett på antall overdoser som følge av ukjent rusmiddel

Helse-Bergen, Avdeling for rusmedisin [AFR],

behandlingsdata: antall nye utredninger/behandlingsstarter i perioden hvor det settes diagnose F10-F14.

Helse Bergen, behandlingsdata:

Kilder fra Helse Bergen som rapporterer på henholdsvis henvisninger knyttet til mest brukte rusmiddel ved innsøking og rusmiddeldiagnose ved innleggelse.

Helse Bergen, Avdeling

for medisinsk biokjemi og

farmakologi [MBF]: Positive analysesvar på rusmidler fra urinprøver hos pasienter mistenkt for inntak av rusmidler i helseregionen.

Politiet: Innbringelse i drukkenskapsarresten og antall saker der fører er anmeldt for promillekjøring. Politiets registrerte overdosedødsfall.

Kripos antall beslag og

beslaglagt mengde: Antall beslag og beslaglagt mengde av rusmidler.

Oslo Universitetssykehus, smittsomme sykdommer som hiv, aids og hepatitt

C: Data fra internettssidene til Folkehelseinstituttet, MSIS, legges til grunn for innhenting av hepatitt C, hiv- og aidssmitte. Det registreres antall nye diagnostiserte tilfeller hvert halvår. Antall nye hiv- og aidsdiagnoser registreres på fylkesnivå. Hepatitt C registreres både på fylkes- og kommunenivå.

Oslo Universitetssykehus:

Positive analysesvar på rusmidler fra blod- urin og spyttprøver hos bilførere mistenkt for påvirket kjøring i Vest Politidistrikt.

Kirkens Bymisjon, Oppsøkende team, utdeling av sprøyter og

røykefolie: En oppsøkende tjeneste som tilbyr helse- og sosialfaglige tjenester til mennesker med rusrelaterte lidelser. Teamet deler ut sprøyter, kanyler og røykefolie i Vågsbunnen, på midlertidige botilbud og i hjemmet.

Bergen kommune, MO-

Nestun: Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) og røykefolie som er

delt ut til brukere av tiltaket.

Bergen kommune, MO-senter

Gyldenpris: Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) og røykefolie som er delt ut til brukere av tiltaket.

Bergen kommune, MO-senter

Eidsvåg: Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) og røykefolie som er delt ut til brukere av tiltaket.

Bergen kommune,

Brukerrommet: Injeksjoner satt i Brukerrommet.

Frelsesarmeens gatesykepleie:

Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) som er delt ut til brukere av tiltaket.

Tollregion Vest-Norge,

Bergen regiontollsted, antall og mengde beslag:

Data fra tolletaten er sammensatt av antall og mengde beslag gjort i Bergen distriktstollsted og data fra andre tollregioner som rapporteres til tollregion Vest-Norge, avdeling Bergen, over antall beslag og mengde beslag. I hovedsak er dette beslag av postforsendelser som fortolles i Oslo eller ved ulike grenseoverganger.

Vinmonopolet, salgstall:

Data over salg av alkoholholdige varer ved utsalgsstedene i Bergen kommune.

Apotekerforeningen, salg av

medikamenter: Data over salg i Bergen.

Mediekilder

BA.no: Nettsiden til Bergenavisen. Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

BT.no: Nettsiden til Bergens Tidende. Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

Google Trends: Kvantitative søk på rusmiddelnavn.

K7 Bulletin: Studentavis for Norges Handelshøyskole. Utgis en gang i måneden i papir- og nettutgave. Kvalitative søk.

Motgift.no: Fagblad og internettside til Norsk Narkotikaforebyggende forening (NFF). Kvalitative søk.

Rus&samfunn (rus.no): Norsk nettside med fagstoff og debatter for aktører og engasjerte på rusfeltet. Kvalitative søk.

Studvest: Studentavis for Universitetet i Bergen. Utgis en gang i uken i papir- og nettutgave. Kvalitative søk.

Stoff: Studentavis i Bergen som utgis 4 ganger i semesteret.

Natt og Dag Bergen: Kvalitative søk nettutgaven, utkommer ca. månedlig.

Rusinfo.no (tidligere Rustelefonen), antall

henvendelser: En nasjonal hjelpetelefon, chatteside og SMS-tjeneste som svarer på spørsmål om rus. Data over antall henvendelser om rusmidler fra Hordaland.

Oslo Universitetssykehus, Steroideprosjektet, antall henvendelser:

Nasjonalt behandlings- og kunnskapsutviklingsprosjekt. Data over henvendelser fra helseregionen knyttet til anabole

Informanter

Trendpanel: Anonyme informanter, utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. De svarer på et spørreskjema hver sjettemåned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, helseskader, pris, slanguttrykk og lignende.

Nøkkelpersoner i skole

(tidligere Kjentmenn): Ansatte ved ungdomsskoler i Bergen med spesialoppgaver knyttet til rusmiddelspørsmål. De svarer på et spørreskjema hver sjettemåned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, pris, funn av brukerutstyr og lignende.

Fokusgrupper/intervjuer:

Både fagfolk og brukere med nær tilknytning til ulike miljøer som bruker mye rusmidler blir intervjuet, i grupper eller enkeltvis. Informasjon herfra inngår i de kvalitative dataene i rapporten, og beskrives i teksten som informanter eller fokusgruppe/gruppeintervju.

LITTERATUR

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). European Drug Report 2023: Trends and developments. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). EU Drug Market: Cannabis – In-depth analysis. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cannabis_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). Most recent data from the European Syringe Collection and Analysis Project Enterprise (ESCAPE): data explorer, analysis and key findings. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/publications/data-factsheet/syringe-residues-analysis-data-escape-project_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2021). New report highlights public health and social risks posed by synthetic cannabinoids in Europe. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/news/2021/new-report-highlights-public-health-and-social-risks-posed-synthetic-cannabinoids-europe_en

Folkehelseinstituttet (FHI) (2023). Narkotika i Norge. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-i-norge/?term=>

Folkehelseinstituttet (FHI) (2023). Overdosedødsfall i 2022. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nyheter/2023/stabil-trend-flere-overdosedodsfall-enn-i-2021-men-farre-enn-i-2020/>

Friedman, J. & Shover, C.L. (2023, 30.november). Fentanyl and the 'fourth wave' of the opioid epidemic. Society for the study of addiction (SSA) <https://www.addiction-ssa.org/fentanyl-and-the-fourth-wave-of-the-opioid-epidemic/>
<https://www.addiction-ssa.org/>

Gjersing, L. og Amundsen, E. (2022). Increasing trend in accidental pharmaceutical opioid overdose deaths and diverging overdose death correlates following the opioid prescription policy liberalization in Norway 2010–2018. International Journal of Drug Policy. Vol 108. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2022.103785>

Gryt, M. E. (2023, 16. november). Skal vi ta en nøkkel? STOFF <https://www.stoffmagasin.no/2023/11/16/skal-vi-ta-en-nokkel/>

Lecomte, T., Dumais, A., Dugrè, J. R. & Potvin S. (2018). The prevalence of substance-induced psychotic disorder in methamphetamine misusers: A meta-analysis. Psychiatry Research. Vol. 268. P 189-192. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.05.033>

Mounteney, J. (2009). Methods for providing an earlier warning of emerging drug trends. Dissertation for the degree of philosophiae doctor (PhD), University of Bergen.

Oslo Universitetssykehus (2023, 23. november) Etterlyser mer helsekompetanse om anabole steroider. Oslo Universitetssykehus. <https://www.oslo-universitetssykehus.no/om-oss/eksperpsykehuset/etterlyser-mer-helsekompetanse-om-anabole-steroider/>

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2023): Southeast Asia Opium Survey 2023. UNODC Regional Office for Southeast Asia and the Pasific. [unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2023/Southeast_Asia_Opium_Survey_2023.pdf](https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2023/Southeast_Asia_Opium_Survey_2023.pdf)

[Alkohol - FHI](#)

[Cannabis – KORUS Bergen](#)

[Fakta om rusmidler - Oslo universitetssykehus \(oslo-universitetssykehus.no\)](#)

[Medisin - Felleskatalogen](#)

[Legemiddelhandboka \(legemiddelhandboka.no\)](#)

[Rus og avhengighet \(nhi.no\)](#)

[Rusinfo.no- snakk med oss om rusmidler](#)

[Rusopplysningen – Kunnskap kan redde liv](#)

[Weedensenteret](#)

KORUS

Bergen

Heftets tittel:
Føre Var – 02/23

Forfattere: Else Kristin Utne Berg, Ishak Celik og Birthe Møgster.

ISSN 1504 – 7741
KORUS Bergen

Kompetansesenter rus - Bergen
Kanalveien 5
5056 Bergen

Telefon: 55 97 01 00
Område: Vestland
Hjemmeside: <https://korus.no/bergen>
Facebook: www.facebook.com/KorusBergen

Helsedirektoratet finansierer kompetansesenterets virksomhet.

Layout: Oscar Holcroft

Foto forside: UXBAL